

DOCUMENT MARC

.....

**PROTOCOL PER A LA
DETECCIÓ, PREVENCIÓ
I ACTUACIÓ DAVANT L'ABÚS
SEXUAL I L'ASSETJAMENT
A LES ESCOLES MUNICIPALS
DE MÚSICA, DANSA
I CENTRES DE LES ARTS**

.....

DOCUMENT MARC

.....

**PROTOCOL PER A LA
DETECCIÓ, PREVENCIÓ
I ACTUACIÓ DAVANT L'ABÚS
SEXUAL I L'ASSETJAMENT
A LES ESCOLES MUNICIPALS
DE MÚSICA, DANSA
I CENTRES DE LES ARTS**

.....

Protocol impulsat per l'Àrea d'Educació, Esports i Joventut en el marc de la Xarxa d'Escoles Municipals de Música i Arts, amb la col.laboració de l'Associació Catalana d'Escoles de Música i l'Àrea d'Igualtat i Sostenibilitat Social de la Diputació de Barcelona.

Diputació
Barcelona

Àrea d'Educació,
Esports i Joventut

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	5
JUSTIFICACIÓ	7
OBJECTIU	10
ÀMBIT D'APLICACIÓ	11
PRIMERA PART. ABORDATGE DE LA PROBLEMÀTICA	12
1.1. Conceptualització de l'abús sexual i de l'assetjament	13
1.2. Factors de risc i indicadors per a la detecció dels abusos i l'assetjament	16
1.3. Normativa aplicable	18
1.4. El rol de les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts com a agents actius de la prevenció, detecció i actuació	20
SEGONA PART. PREVENCIÓ	22
2.1. Accions preventives de les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts	24
2.2. Valoració de riscos en el desenvolupament de les activitats artístiques i guia d'accions preventives concretes.....	26
2.3. El paper dels educadors en el foment de la cura i el bon tracte	28
TERCERA PART. DETECCIÓ I INTERVENCIÓ	29
3.1. La comunicació del cas	30
3.1.1. L'escolta activa	31
3.1.2. Suport emocional a les persones afectades	32
3.1.3. Principis i garanties.....	33
3.1.4. Agents clau de les escoles per atendre els casos d'abús sexual i d'assetjament	34
3.1.5. Notificació.....	37
3.1.6. Circuit intern d'intervenció i casuística	38
3.2. La intervenció en casos en què la víctima és menor d'edat.....	40
3.2.1. Detecció d'un cas d'abús o assetjament que es produeix fora de l'escola i per persones alienes a aquesta	41

▶	3.2.2. Detecció dins de l'escola o en activitats exteriors organitzades per l'escola	41
	3.2.2.1. Abusos i assetjament entre menors.....	41
	3.2.2.2. Abusos i assetjament per part de l'alumnat adult	42
	3.2.2.3. Abusos i assetjament per part del personal de l'escola.....	43
	3.3. La intervenció en casos en què la víctima és major d'edat.....	45
	3.3.1. Detecció d'un abús o assetjament que es produeix fora de l'escola i per part de persones alienes a aquesta.....	45
	3.3.2. Detecció dins de l'escola o en activitats exteriors organitzades per l'escola	46
	3.3.2.1. Casos produïts per menors de catorze anys	46
	3.3.2.2. Abusos i assetjament per part de l'alumnat adult	46
	3.3.2.3. Abusos i assetjament per part del personal de l'escola.....	47
	3.4. Intervenció quan hi ha una denúncia anònima a través de les xarxes.....	48
	3.5. La comunicació externa	49
	ANNEXOS	50
	Annex 1. MARC NORMATIU	51
	Àmbit de la infància.....	51
	Documentació internacional.....	51
	Documentació estatal.....	52
	Documentació autonòmica.....	54
	Àmbit de les persones majors d'edat i àmbit laboral	55
	Documentació internacional.....	55
	Documentació estatal.....	55
	Documentació autonòmica.....	55
	Documentació municipal.....	56
	Annex 2. Definició i funcions de la figura del coordinador de benestar i protecció	57
	Annex 3. Document d'acceptació del Protocol	59
	Annex 4. Informe tipus de recollida d'informació.....	60
	Annex 5. Notificació de situació de risc o desemparament des de les escoles	61
	Annex 6. Carta de comunicació i denúncia de situació d'abús sexual o d'assetjament	62
	Annex 7. Document de comunicat a la Fiscalia	63
	Annex 8. Recursos d'interès	64

PRESENTACIÓ

En els darrers anys, la detecció i la denúncia de casos d'abusos sexuals i d'assetjament¹ en la societat i, concretament, en l'àmbit educatiu, ha augmentat i ha fet visible aquesta greu problemàtica que sovint és infravalorada. El fet que afecti la intimitat de la persona i que provoqui sentiments de por, vergonya o, fins i tot, de culpa en la víctima, afegit a la circumstància que, en el cas dels menors, l'agressor pertanyi sovint a l'entorn més proper, encara fan més difícil el seu reconeixement.

Segons els últims estudis, el 17 % de la població infantil pateix aquesta situació², molt més habitual en les nenes que en els nens, i el 87 % dels abusadors són homes. També és remarcable que, en el cas de les dones, les violències sexuals es poden produir tot al llarg del seu cicle vital, i no únicament en la infància. El 40,4 % de les dones de més de setze anys afirmen haver patit assetjament sexual en algun moment de la seva vida³. Igualment, és important destacar que l'assetjament per raó d'orientació, identitat i expressió de gènere es dona de forma prevalent en l'àmbit educatiu.

L'abús sexual i l'assetjament tenen efectes summament perjudicials per als infants i adults, amb conseqüències psicològiques, emocionals i de salut que poden perdurar al llarg de tota la vida. Vulneren el dret a la llibertat sexual i el respecte a la dignitat, la integritat i el desenvolupament dels nens i nenes. Així ho reconeixen les nombroses lleis que obliguen a garantir-ne la protecció.

Les administracions públiques i, concretament, l'administració local, han de protegir, actuar i, sobretot, desenvolupar accions preventives per evitar l'abús sexual i l'assetjament.

L'àmbit educatiu té un paper clau en la protecció i l'empoderament de l'alumnat, però també en la sensibilització i la formació dels professionals i les famílies.

Les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts volen ser un agent actiu en el foment d'una educació per a la cura i la prevenció. L'educació artística connecta directament amb les emocions i el cos, amb llenguatges que permeten expressar tot allò que

¹ Per agilitar la lectura del document, es faran servir els termes *abús sexual i assetjament* per referir-se a *l'abús sexual, l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe, orientació sexual, identitat i/o expressió de gènere*.

² Liliانا Marcos (coord.), *Ulls que no volen veure. Els abusos sexuals a nens i nenes i els errors del sistema*, annex a l'informe *Ojos que no quieren ver*, elaborat per l'entitat Save the Children (www.savethechildren.es).

³ Macroencuesta de Violencia contra la Mujer 2019, realitzada per la Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género i presentada el mes de setembre de 2020 (<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/Macroencuesta2019/home.htm>).

no es pot dir amb paraules. Aquesta particularitat la fa idònia per detectar situacions d'abús i assetjament, ja que l'alumnat hi pot trobar una via per expressar la seva situació. A més, les escoles municipals tenen una dimensió local: participen de la cultura del municipi, per la qual cosa van més enllà de les portes de l'escola i poden ser agents comunitaris clau per a la prevenció i la sensibilització envers l'abús i l'assetjament.

Per tot plegat, **l'Associació Catalana de les Escoles de Música i la Gerència de Serveis d'Educació de la Diputació de Barcelona** hem volgut sumar esforços per fer front a la realitat dels abusos sexuals i dels diferents tipus d'assetjament, pels greus efectes que tenen per a qui els pateixen i per la responsabilitat legal que impliquen.

En el marc de la **Xarxa d'Escoles Municipals de Música i Arts (XEMMA)**, hem impulsat l'elaboració d'aquest **document marc de Protocol de detecció, prevenció i actuació** per tal de facilitar l'abordatge i la intervenció davant d'aquesta problemàtica, amb un enfocament preventiu i pedagògic. Les escoles han de tenir cura del seu alumnat, propiciar mesures preventives, manifestar una tolerància zero davant l'assetjament i l'abús sexual en la cultura del centre i crear uns circuits àgils de comunicació i d'intervenció davant d'aquests fets. La titularitat municipal els facilita el suport i el compromís de l'Ajuntament en l'actuació davant dels casos que es detectin. Així doncs, l'administració local té un paper clau, ja que posa a disposició de la ciutadania recursos que possibiliten una intervenció integral, des de la possible detecció a les escoles fins als serveis jurídics, passant pels serveis de suport a les famílies, els centres d'informació i atenció a les dones o altres equipaments.

El document marc que us presentem es divideix en una primera part de definició dels objectius del Protocol i de contextualització de la problemàtica. La segona part accentua la dimensió preventiva del Protocol i proposa accions per promoure una cultura de cura i bon tracte a l'escola. Finalment, la tercera part se centra en la intervenció i l'activació del Protocol intern de l'escola davant una situació concreta d'abús i/o assetjament.

Aquest treball ha estat realitzat per la Fundació Vicki Bernadet, amb el suport d'un grup motor creat per la XEMMA, formada per membres de la Gerència de Serveis d'Educació, de la Gerència de Serveis d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona i de l'Associació Catalana de les Escoles de Música.

JUSTIFICACIÓ

La violència sexual és una forma d'anul·lació del subjecte, d'imposició del desig i el poder sobre els altres.

La imposició del poder és una de les característiques del discurs patriarcal. També ho és la reproducció de relacions de desigualtat entre gèneres en el procés de socialització amb nens, nenes i adolescents, els quals, juntament amb les dones, són objecte de cosificació, discriminació i violència.

Hi ha un caràcter patriarcal en la violència sexual contra menors, igual que quan és perpetrada contra persones adultes. Aquesta violència té una funció de control social que el poder masculí vol exercir a través de la sexualitat. Ho veiem en el fet que la majoria dels perpetradors són homes i que la majoria de les víctimes són nenes o dones⁴.

Així mateix, hi ha un patró estadístic que confirma que la violència sexual s'associa a la violència patriarcal: el 96,3 % dels condemnats per delictes sexuals el 2018 eren homes. Aquest mateix patró es reproduïx en la violència sexual perpetrada per menors, en què el percentatge de nois correspon al 98,1 % de les condemnes⁵.

Delictes contra la llibertat i indemnitat sexual perpetrats per homes en el 97 % dels casos

Delictes d'assetjament sexual: el 100 % perpetrats per homes.

Delictes d'abús sexual i d'agressions: el 99 % perpetrats per homes.

Delictes de tràfic de dones: el 53 % perpetrats per homes.

En el cas dels infants, el seu nivell de dependència respecte dels adults del seu entorn els fa vulnerables.

L'abús sexual infantil no és pas un fenomen recent. És un tipus de maltractament envers la infància que, malgrat que ha estat present en totes les cultures, totes les societats i tots els estrats socioeconòmics, no ha estat objecte d'estudi fins fa relativament pocs anys. De fet, no és fins l'any 1994 que López *et al.*⁶ realitzen la primera i, a dia d'avui, única recerca a nivell estatal sobre la prevalença de l'abús sexual i l'assetjament, que va ser publicada el 1996.

⁴ Barth, J.; Bermetz, L.; Heim, E.; Trelle, S., i Tonia, T. (2014), «The current prevalence of child sexual abuse worldwide: A systematic review and meta-analysis». *International Journal of Public Health*, 58(3), 469-483. Les dones presenten entre el doble i el triple de probabilitats de patir abús sexual i assetjament que els homes.

⁵ Novo, N. (2020), «Condenados por delitos sexuales según sexo, edad y nacionalidad», a Geoviolencia Sexual (<https://geoviolenciasexual.com/violencia-sexual-contra-menores-de-origen-patriarcal-y-en-pleno-aumento-de-denuncias>).

⁶ López Sánchez, F. (1996), *Abusos sexuales a menores. Lo que recuerdan de mayores*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Les dades de l'estudi de López *et al.* evidencien:

L'alta prevalença de la problemàtica: el 23 % de les dones i el 15 % dels homes manifesten haver estat víctimes d'abús sexual i assetjament.

L'alta probabilitat de revictimització, normalment associada als efectes traumàtics a curt i a llarg termini: entre el 60 % i el 80 % de les víctimes van manifestar efectes a curt termini.

La situació d'aïllament en la qual es troben les víctimes: el 28 % no van comunicar a ningú l'abús, i entre les que el van revelar, el 60 % no van rebre cap tipus d'ajuda.

En l'àmbit de Catalunya, l'estudi publicat per Pereda i Forns (2007)⁷ mostra unes taxes de prevalença de l'abús sexual en població universitària del 15,5 % en el cas dels homes i del 19 % en el cas de les dones. El 17,9 % del total de la mostra estudiada va manifestar haver patit abús sexual amb contacte físic abans dels divuit anys; el 14,9 %, abans dels tretze anys, i el 3 %, entre els tretze i els divuit anys.

Igualment és significativa la campanya «Un de cada cinc»⁸, del Consell d'Europa, contra la violència sexual sobre nens, nenes i adolescents, desenvolupada a Espanya amb la col·laboració de la FAPMI i el Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat (2011). El programa assegura que un de cada cinc menors ha sofert un abús sexual en qualsevol de les seves formes: tocaments; penetració anal, oral o vaginal; assetjament sexual; etc.

D'altra banda, segons l'enquesta elaborada per l'Agència Europea de Drets Fonamentals (2014)⁹, més del 60 % de les persones LGTB declaren haver estat objecte de «comentaris o conductes negatius» al centre escolar pel fet de ser homosexuals, i més del 80 % recorden haver presenciat insults i actes intimidadors contra joves homosexuals. La por, l'aïllament i la discriminació fan que dos de cada tres adolescents menors de divuit anys ocultin o dissimulin la seva orientació sexual a l'escola o a l'institut.

Encara és més significativa la «Macroencuesta de Violencia contra la Mujer», de caràcter quadriennal, realitzada per la Delegació del Gobierno contra la Violència de Género¹⁰. Es tracta de l'estudi estadístic més important que es realitza a Espanya sobre violències masculines. L'enquesta del 2019, presentada el setembre del 2020, per primera vegada inclou un capítol específic en què s'estudia la prevalença de l'assetjament sexual contra les dones al llarg de

⁷ Pereda, N.; Forns, M. (2007), «Prevalencia y características del abuso sexual infantil en estudiantes universitarios españoles» (<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0145213407000695>).

⁸ Campanya del Consell d'Europa per frenar la violència sexual contra els nens, les nenes i els adolescents (<http://www.ecpat-spain.org/servicios.asp?sec=8&subs=25>).

⁹ Agència Europea de Drets Fonamentals (FRA), informació recollida i analitzada pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya a l'informe *Tipus d'assetjament per motius d'orientació afectivosexual, identitat de gènere i expressió de gènere* (<http://xtec.gencat.cat/web/.content/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/assetjament-escolar-persones-lgbti/documents/homofobia-transfobia.pdf>).

¹⁰ Subdirecció General de Sensibilització, Prevenció i Estudis de la Violència de Género (Delegació del Gobierno contra la Violència de Género). «Macroencuesta de Violencia contra la Mujer 2019», Ministerio de Igualdad (<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/Macroencuesta2019/home.htm>).

tota la seva vida. Els resultats donen una idea de l'extensió del fenomen: del total de dones de setze o més anys residents a Espanya, el **40,4 % han patit assetjament sexual en algun moment de la seva vida**, el 18,1 % han patit assetjament sexual en els últims quatre anys, i el 10,2 %, en els últims dotze mesos.

D'altra banda, la violència sexual comesa per adolescents suposa al voltant del 7 % dels delictes sexuals denunciats anualment a Espanya¹¹. Això ens porta a considerar que entre els adolescents no només hi ha víctimes, sinó també potencials agressors¹². Aquest fenomen de violència sexual s'inicia com un procés de festeig en les colles o grups de joves, que es mal interpreta per part de les parelles (víctimes), i que està basat en un procés de coerció social anomenat domini-submissió, que es produeix en el grup d'iguals i que és a la base d'aquest tipus de relacions.

L'esquema de domini-submissió que es produeix en la violència escolar i juvenil es reproduïx en contingut i caràcter sexual entre el grup d'iguals i en les relacions de parella dels adolescents¹³.

També en aquests casos, la violència sexual afecta els grups més vulnerables: dones, joves LGBTIQ+, joves víctimes de maltractament i, sobretot, d'abús sexual infantil.

¹¹ Siria, S.; Echeburúa, E.; Amor, P. J. (2020). «Characteristics and risk factors in juvenile sexual offenders», a *Psicothema*, vol. 32, núm. 3, 314-321 (<http://www.psicothema.com/english/psicothema.asp?id=4607>).

¹² Alonso Varea, J. M.; Font i Cabré, P.; Val Liso, A. *iEh! ¡No te despistes! Guía pedagógica para la prevención del abuso sexual y otros malos tratos infantiles*. Programa para Ciclo Medio y Ciclo Superior. Guía para padres y madres. Diputació de Barcelona, 2001.

¹³ Sánchez, V.; Ortega, F. J.; Ortega, R.; Viejo, C., «Las relaciones sentimentales en la adolescencia: satisfacción, conflictos y violencia», a *Escritos de Psicología - Psychological Writings*, vol. 2, núm. 1, desembre de 2008, pàgs. 97-109. Universitat de Màlaga.

OBJECTIUS

Els objectius generals del Protocol són:

- Crear una estratègia de prevenció i sensibilització que ajudi a erradicar els abusos sexuals i els assetjaments a les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts.
- Dotar d'uns circuits d'intervenció àgils en casos d'abusos sexuals i assetjaments a les escoles municipals de música, dansa i centre de les arts.
- Promoure la cultura de la cura i el bon tracte a les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts.

Els objectius específics que es pretenen aconseguir són:

- Protegir de possibles situacions d'abús sexual i d'assetjament tots els participants en les activitats de les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts, incloent-hi el personal laboral i els professionals que participen i treballen en les activitats.
- Fomentar la implementació de mesures de prevenció i sensibilització a les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts.
- Facilitar el procés de detecció de les situacions d'abús sexual i assetjament.
- Establir canals de comunicació, notificació i intervenció davant d'indicis de situacions d'abús sexual i assetjament.
- Assegurar que en la comunicació i la notificació es garantirà la protecció dels menors d'edat i la dignitat de les persones afectades, ja siguin alumnat, professorat o altres professionals que treballen a l'escola.

ÀMBIT D'APLICACIÓ

El Protocol és aplicable a tot el personal de les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts, i a tot l'alumnat. També serà aplicable a exalumnes si les conductes notificades es van produir mentre l'exalumne estava vinculat a l'escola.

El Protocol serà accessible per a tot l'equip educatiu que ja està treballant i col·laborant en les activitats, i per a aquells professionals que s'hagin incorporat més recentment, perquè en tinguin coneixement.

Tota persona, un cop assabentada del contingut del Protocol, haurà de signar per duplicat el document d'acceptació **vegeu l'annex 3, pàg 59** i retornar-lo signat a Direcció.

És recomanable el coneixement i l'acceptació del Protocol per part de les entitats contractades que realitzin les seves activitats a les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts.

1

PRIMERA PART
ABORDATGE DE
LA PROBLEMÀTICA

1.1. CONCEPTUALITZACIÓ DE L'ABÚS SEXUAL I DE L'ASSETJAMENT

Per tal de prevenir i detectar les situacions d'abús o d'assetjament, i així oferir una atenció adequada i, a la vegada, actuar per erradicar aquestes situacions, en primer lloc cal reconèixer i diferenciar els comportaments susceptibles de formar part d'aquesta problemàtica.

L'abús sexual cap a infants es defineix com a tota activitat sexual imposada per un adult a un nen o nena en contra de la qual aquest té dret a la protecció legal i social. També es consideren abús les activitats sexuals imposades per un infant a un altre si el primer és considerablement més gran que la víctima o utilitza la força, amenaces o altres mitjans de pressió. Les activitats sexuals entre infants no es consideren abús sexual quan superen el límit d'edat establert per l'Estat per a les activitats sexuals consentides (a l'Estat espanyol són setze anys)¹⁴.

L'abús sexual cap a persones adultes es defineix com una activitat sexual entre dues o més persones sense el consentiment d'una d'elles i sense utilitzar la violència o la intimidació. Aquesta activitat es pot produir amb contacte físic o sense, i en el cas dels infants s'ha de tenir clar que, per la seva edat i el moment evolutiu en què es troben, no tenen capacitat suficient per donar el seu consentiment. L'abús sexual és un acte que atempta contra la llibertat sexual i és, per tant, un delictes contra la llibertat sexual¹⁵.

L'assetjament sexual es defineix com qualsevol comportament verbal o físic no desitjat i d'índole sexual que tingui com a objectiu atemptar contra la dignitat i la llibertat d'una persona o crear-li un entorn hostil, intimidatori, degradant, ofensiu o molest, o que produeixi aquest efecte¹⁶.

L'assetjament per raó de sexe és qualsevol comportament manifestat en virtut del sexe d'una persona amb el propòsit d'atemptar contra la seva dignitat i de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu, o que produeixi aquest efecte¹⁷.

¹⁴ Convenció sobre els Drets de l'Infant, UNICEF. *Observacions Generals del Comitè dels Drets de l'Infant*. Observació general núm. 13: «Dret de l'infant a no ser objecte de cap mena de violència». <http://oped.educacion.uc.cl/website/images/disponibles/UNICEF-ObservacionesGeneralesComiteDerechosNino.pdf>

¹⁵ Art. 181 del Codi Penal.

¹⁶ Article 5 tercer b) Llei 17/20, de 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/08, del dret de les dones a erradicar la violència masclista.

¹⁷ Article 7.2 de la Llei orgànica 3/2007 per a la igualtat efectiva de dones i homes.

L'assetjament per raó de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere és qualsevol comportament basat en l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere d'una persona que tingui la finalitat d'atemptar contra la seva dignitat o la seva integritat física o psíquica, de crear-li un entorn intimidador, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest, o bé que provoqui aquest efecte (Llei 11/2014).

Moltes d'aquestes violències es donen a causa de l'asimetria de poder, un poder que es pot basar en la diferència d'edat o en la desigualtat per motius de gènere, posició social o jerarquia.

En el cas de les escoles de música, dansa i centres de les arts, aquesta asimetria també es pot produir per l'admiració cap a una persona que és capaç d'expressar-se de manera artística i virtuosa, i que esdevé el mirall de moltes persones que voldrien estar a prop de la figura admirada.

L'asimetria en el món educatiu és necessària. Les persones que es fan càrrec de l'alumnat tenen una responsabilitat que les situa en una posició superior (pel fet de tenir més responsabilitat) respecte de l'alumnat. El problema apareix quan la persona responsable aprofita aquest poder per apropar-se a un alumne amb motivacions no adequades i li fa creure que estan en les mateixes condicions, és a dir, que són iguals, «col·legues», i que, per tant, les demandes sexuals es fan en igualtat de condicions. Això produeix confusió en l'alumne, que pot arribar fins al punt de donar el seu consentiment a participar en les conductes sexuals demandades. És important entendre que, quan s'aprofita el poder per manipular i, fins i tot, fer xantatge emocional, ja no es pot parlar de consentiment, sinó de superioritat manifesta que coarta la llibertat de la víctima:¹⁸ l'agressor representa una figura d'autoritat en la qual es confia i a la qual s'ha de respectar i obeir.

D'altra banda, actualment, les xarxes socials s'han convertit en un mitjà de comunicació bàsic en les relacions socials i, per tant, en un espai en el qual es poden produir situacions d'abús sexual i d'assetjament. Aquestes situacions tenen unes característiques pròpies que s'han de conèixer, i també plantegen grans dificultats en la detecció i en la revelació, sovint a causa de la vivència de culpa de la persona que està sent assetjada.

¹⁸ Article 181.3 Codi Penal.

Exemples de conductes d'assetjament sexual

- Bromes sexuals ofensives i fora de lloc en un ambient educatiu
- Comentaris sobre fantasies sexuals
- Comentaris sobre el cos de l'altra persona fent referència a atributs sexuals
- Apropament físic no desitjat i intencional
- Contacte intencional
- Demanda de favors sexuals
- Invitacions persistents a quedar-se a soles o a sortir encara que la persona hagi mostrat disconformitat
- Utilització de les xarxes socials amb enviament de notes i imatges de contingut sexual

Exemples de conductes d'assetjament per raó de sexe

- Bromes ofensives
- Aïllament
- Ridiculització i menyspreu de les habilitats i les capacitats per raó de sexe

Exemples de conductes d'assetjament per raó de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere

- Bromes ofensives
- Aïllament
- Ridiculització i menyspreu de les habilitats i les capacitats per raó d'orientació sexual, identitat o expressió de gènere
- Assetjament actiu, de persecució física
- Assetjament a través de les xarxes

1.2. FACTORS DE RISC I INDICADORS PER A LA DETECCIÓ DELS ABUSOS I L'ASSETJAMENT

No hi ha un perfil específic de la víctima de l'abús sexual o l'assetjament: qualsevol persona pot ser-ho. Tanmateix, es poden identificar una sèrie de factors de risc:

Gènere	Edat	Discapacitat	Altres factors de risc
<p>L'abús sexual té a la base les desigualtats de gènere i l'exercici de poder i dominació patriarcal. Les dones i les nenes tenen més probabilitat de ser víctimes que els homes i els nens.</p> <p>Les nenes pateixen més abusos sexuals en l'entorn familiar, i els abusos acostumen a durar més temps.</p> <p>Els nens acostumen a patir els abusos en els entorns de confiança, i es descriuen també més casos d'abusos entre iguals.</p>	<p>Les nenes tenen més probabilitat de patir abusos amb menys edat, una circumstància relacionada amb el fet de patir abusos en l'entorn familiar.</p> <p>Entre els set i els dotze anys és quan s'inicien la majoria dels abusos sexuals infantils.</p> <p>En l'adolescència apareix un altre tipus d'abús sexual i d'assetjament: el que es produeix a través de les xarxes socials.</p>	<p>Hi ha més prevalença d'abús sexual cap als infants amb discapacitat física, psíquica o sensorial.</p> <p>La seva vulnerabilitat augmenta a causa de l'alt nivell de dependència, de les dificultats en la comunicació i del fet que molts dels indicadors de patir violència són compatibles amb la mateixa discapacitat, cosa que en dificulta la detecció.</p>	<p>Hi ha altres factors de risc que no tan sols afecten els infants, sinó que poden tenir incidència en qualsevol edat i, per tant, afectar persones adultes.</p> <p>Escasses habilitats de comunicació, dificultats comunicatives, discurs incoherent, dificultat idiomàtica.</p> <p>Falta d'assertivitat i submissió.</p> <p>Història familiar d'abús.</p> <p>Experiència anterior d'abús.</p>

Les situacions d'abús sexual i d'assetjament també es poden detectar a través dels símptomes i les conseqüències que provoquen. En la majoria dels casos, es tracta d'experiències traumàtiques que, en el cas dels infants i adolescents, poden interferir en el seu desenvolupament i solen repercutir negativament en el seu estat físic i psicològic. Les seqüeles psicològiques que acostumen a acompanyar la vivència de l'abús sexual són freqüents i diverses, i en moltes ocasions perduren en el temps. Aquests solen ser els símptomes a curt termini:

Emocionals	Físics	Conductuals
Culpa i vergonya	Insomni	Consum de tòxics i alcohol
Baixa autoestima	Trastorns alimentaris (anorèxia, bulímia, etc.)	Conductes d'autolesió
Síntomes depressius	Pèrdua del control d'esfínters (en el cas dels infants)	Risc de suïcidi
Trastorn d'estrès posttraumàtic	Dolor abdominal	Risc de prostitució
Por generalitzada	Lesions en la vulva o anus, etc.	Baix rendiment acadèmic
Ansietat		Excessiva curiositat sexual
Inseguretat		Retraïment
Retraïment social		Masturbació compulsiva
Conductes antisocials		Conductes exhibicionistes
Problemes d'identitat sexual		

Les seqüeles sovint s'arrosseguen fins a l'edat adulta. És habitual trobar en l'àmbit de salut mental persones adultes que van ser víctimes d'abusos sexuals en la seva infància, i que presenten símptomes importants directament relacionats amb aquelles situacions: depressió, ansietat, baixa autoestima, sentiments de culpa i vergonya, estigmatització, trastorn límit de la personalitat, sentiments d'abandó, problemes en les relacions interpersonals, aïllament, dissociació, dificultats en la maternitat i la paternitat, consum de tòxics, prostitució, fòbies, problemes amb la sexualitat, dolors crònics, etc.

1.3. NORMATIVA APLICABLE

Aquest Protocol se sustenta en els principis recollits en diferents documents legislatius i procedimentals internacionals, nacionals i autonòmics de referència, que remarquen la responsabilitat dels professionals en la notificació dels casos de violència coneguts i ofereixen pautes per erradicar els abusos sexuals i l'assetjament sexual.

vegeu l'annex 1, pàg. 51

Àmbit de la infància

Àmbit de les persones adultes i laboral

DOCUMENTACIÓ INTERNACIONAL	DOCUMENTACIÓ INTERNACIONAL
<p>Convenció sobre els Drets de l'Infant</p> <p>Conveni per a la protecció dels infants contra l'explotació i l'abús sexual (conveni de Lanzarote)</p>	<p>Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona (Comitè CEDAW). Nacions Unides (1992)</p> <p>Conveni contra la violència i l'assetjament en el món laboral (C190), complementat per la Recomanació sobre la violència i l'assetjament (núm. 206)</p> <p>108 Conferència Internacional del Treball de l'OIT (juny 2019)</p> <p>Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica (conveni d'Istanbul)</p>
LEGISLACIÓ ESTATAL-NACIONAL	LEGISLACIÓ ESTATAL-NACIONAL
<p>Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència (LOPVI)</p>	<p>Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes</p> <p>Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere, de 2017</p>

LEGISLACIÓ AUTONÒMICA

Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. DOGC 2 de juny de 2010, núm. 5641

Protocols o guies d'actuació:

- Protocol d'actuació entre els departaments de Treball, Assumptes Socials i Famílies, i el d'Ensenyament, de prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu, juliol de 2016
- Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya, signat per acord de govern el 18 de juliol de 2017
- Protocol de prevenció, detecció i intervenció en cas de conflicte greu amb l'alumnat, del Departament d'Ensenyament
- Protocol d'actuació per garantir una intervenció coordinada en situacions de conflictes, assetjament escolar o comissió d'una infracció penal denunciada en les quals estiguin implicats menors de catorze anys, signat entre el Departament de Benestar Social i Família i el Departament d'Ensenyament

Llei 11/2014, de 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals

Llei 19/2020, d'igualtat de tracte i no-discriminació

Llei 17/2020, de 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista

REGLAMENTACIÓ MUNICIPAL

Els ajuntaments, en general, disposen d'un mínim de tres instruments de promoció de la igualtat de gènere i d'abordatge de la violència masclista, o hi estan adherits:

- Protocol de prevenció i actuació davant l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe, orientació, identitat o expressió de gènere en l'àmbit laboral
- Pla local per a la igualtat de gènere i LGTBI, amb una línia d'actuació en l'àmbit de la coeducació que pot incloure accions dirigides tant a l'educació reglada com a la no reglada, i un eix d'abordatge de la violència masclista i la LGTBI-fòbia
- Protocol local d'abordatge de la violència masclista i la LGTBI-fòbia. Recull el circuit d'actuació local i els recursos de suport i atenció disponibles al territori

1.4. EL ROL DE LES ESCOLES MUNICIPALS DE MÚSICA, DANSA I CENTRES DE LES ARTS COM A AGENTS ACTIUS DE LA PREVENCIÓ, DETECCIÓ I ACTUACIÓ

De tot el que s'ha explicat anteriorment es desprèn la necessitat de treballar de manera conjunta per tal de fer front a la realitat social dels abusos sexuals i dels diferents tipus d'assetjament, pels greus efectes que produeixen i per la responsabilitat legal que impliquen.

Per això cal disposar d'un document marc, en format de protocol d'actuació i prevenció, ja que és l'eina més apropiada per estar informats i preparats per dur a terme les actuacions més adequades davant d'aquests casos.

Les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts de la XEMMA i altres escoles que s'han incorporat a través de l'ACEM, han participat activament en el procés d'elaboració d'aquest document. El punt de partida ha estat la realització de dues enquestes sobre les percepcions, la identificació de casos i les actuacions realitzades davant d'aquesta problemàtica: una adreçada als equips directius (36 respostes) i una altra adreçada al professorat i el personal de les escoles (170 respostes).

De la informació obtinguda es desprèn un bon nivell de coneixement sobre la problemàtica i un alt grau d'implicació, però també queda palès que encara hi ha falses creences molt instaurades socialment, i això dificulta la detecció i, a la vegada, la protecció. Es percep la necessitat de crear protocols, guies i codis ètics que ajudin a clarificar les actuacions que cal dur a terme per tal de protegir l'alumnat, i la necessitat d'oferir formació i sensibilització al personal, a les famílies i a l'alumnat. En aquest sentit, el protocol pretén facilitar un abordatge integral de la problemàtica que compregui els aspectes següents:

- Realitzar tasques de prevenció i sensibilització social.
- Formar el professorat, les famílies i l'alumnat perquè puguin detectar els casos d'abusos o assetjament.
- Impulsar una cultura de centre basada en el bon tracte i la cura que augmenti la probabilitat de revelació i denúncia.
- Crear circuits de notificació i comunicació.
- Conèixer els serveis públics que puguin servir per atendre, assistir i protegir les persones que hagin patit situacions d'abusos i assetjament.

El procés de l'elaboració del Document Marc del Protocol ha inclòs també dues trobades virtuals amb les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts: una primera trobada de sensibilització, en la qual es va presentar el projecte i es van recollir expectatives i necessitats, i una segona trobada per posar en pràctica els circuits establerts en el Protocol.

Finalment, es va concloure que, a més de ser agents de prevenció, sensibilització i bones pràctiques en l'actuació, les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts han de ser espais segurs per acompanyar les persones que, malauradament, ja s'hagin vist afectades per abusos i assetjament, ja sigui als centres o fora. I és que facilitant els mitjans i les oportunitats per a la lliure expressió, les escoles municipals poden reforçar l'empoderament i la capacitat de superació de les persones afectades, i acompanyar-les en el seu camí de víctima a supervivent.

2

SEGONA PART PREVENCIÓ

Davant de les situacions d'abusos sexuals i d'assetjament, les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts no han d'actuar sempre de manera reactiva.

La creació d'un Protocol ha de servir per revisar tota la cultura del centre i per incloure accions de prevenció i sensibilització que permetin actuar de manera proactiva.

Aquesta mirada des de la prevenció i la sensibilització permet fer visible la problemàtica i crear un clima de confiança que faciliti que l'alumnat pugui demanar ajuda, si és necessari, i obtenir una resposta adequada per part del personal, ja que aquest haurà incorporat el treball d'aquesta problemàtica dintre de les seves funcions.

La sensibilització

La violència sexual, en general, i els abusos sexuals i l'assetjament, en particular, són una temàtica que socialment es considera tabú. Som conscients que existeix, però ens costa parlar-ne i, fins i tot, escoltar les persones que n'han patit. És positiu que, en l'àmbit de l'escola, parlem d'aquesta problemàtica i que les persones que la pateixin trenquin el silenci, un silenci que, d'altra banda, empara les persones abusadores. Parlar-ne obertament és fonamental per tal de revertir la sensació d'impunitat que molts assetjadors tenen a l'hora de cometre els abusos. La difusió dels protocols, la formació, la visibilització dels telèfons i serveis d'atenció a les víctimes, les campanyes comunicatives, els cartells informatius, etc., també poden ser mesures dissuasives per als abusadors i assetjadors.

La prevenció es dona en tres nivells:

Prevenció primària: detecció de factors de risc. Consisteix en la revisió de totes les accions que es realitzen a les escoles per tal de detectar on hi pot haver riscos, tant a nivell arquitectònic com a nivell relacional, i en la creació d'una guia de situacions de risc amb alternatives preventives.

Prevenció secundària: detecció i tractament primerenc. Es tracta de la primera atenció, quan es recull la informació sobre un cas. És un moment molt important i cal actuar amb el màxim de cura i oferint un espai de seguretat a l'alumne. Evidentment, abans cal saber de què estem parlant quan parlem de situacions d'abús i assetjament, i aprendre a detectar els indicadors que en són conseqüència.

Prevenció terciària: tractament de les víctimes i el seu entorn. Les escoles de música, dansa i centres de les arts no tenen competència en aquesta categoria de prevenció, però és molt important saber que aquest tipus de vivències tenen conseqüències que poden requerir l'assessorament i la intervenció d'experts en aquestes temàtiques.

2.1. ACCIONS PREVENTIVES DE LES ESCOLES MUNICIPALS DE MÚSICA, DANSA I CENTRES DE LES ARTS

Un centre educatiu ha de tenir clar quin és el seu posicionament respecte de molts temes, entre ells, la prevenció de tota mena d'abusos i assetjaments. Per aquesta raó és important crear una **cultura de centre**, una manera d'entendre la pràctica educativa i una manera de fer que impregni totes les activitats que es desenvolupin al centre. Si aquesta cultura es basa en **el bon tracte i en la cura** dels altres, entesa com el respecte a la diversitat i a les necessitats de cadascuna de les persones que participen en les activitats, el centre educatiu esdevindrà un espai segur i de confiança on els abusos i els assetjaments no tindran cabuda. Serà, fins i tot, un lloc on les persones se sentiran lliures d'expressar els seus neguits, un espai d'escolta que facilitarà també la detecció de casos externs.

Aquesta cultura de centre pot incorporar accions preventives que dificultin l'aparició de conductes d'abús sexual o assetjament. Es tracta d'accions que tenen a veure amb l'organització del centre, és a dir, una normativa i unes actuacions clares que permetin reduir els riscos (recordant que el risc zero no existeix):

- Revisar els criteris de selecció de personal —i de voluntariat, si existeix.
- Incloure en les contractacions d'empreses externes clàusules específiques per a la prevenció de l'abús sexual i assetjament.
- Actualitzar les Normes d'Organització i Funcionament de Centre (NOFC) i el Projecte Educatiu de Centre (PEC).
- Posar en coneixement de tot el personal les NOFC i el Protocol de prevenció.
- Recordar periòdicament el reglament intern.
- Reduir les situacions de risc en les activitats i en els espais (revisió arquitectònica i relacional).
- Sensibilitzar i formar tot el personal en la detecció de situacions d'abús i assetjament sexual o assetjament per raó de gènere o d'expressió de gènere.
- Identificar les situacions d'abús i assetjament sexual o assetjament per raó de gènere o d'expressió de gènere.
- Crear mecanismes públics de comunicació de situacions d'abús o assetjament per a l'alumnat i el personal de l'escola (bústia, adreça electrònica...).

- Crear circuits àgils i obligatoris de comunicació en cas d'indicis o sospites.
- Informar la direcció davant de qualsevol indicatiu o sospita d'abusos, assetjament sexual o assetjament per raó de gènere o expressió de gènere.
- Definir la persona referent del Protocol dins del centre, que tindrà la funció d'investigar els possibles casos.
- Aplicar la normativa de responsabilitat disciplinària, si s'escau:
 - Modificació de les funcions i separació de les activitats amb infants, adolescents i joves en cas de sospita o queixa fonamentada.
 - Expulsió de personal si es vulneren les normes.
- Crear l'equip d'assessorament i seguiment del Protocol.
- Dedicar un plafó específic al Protocol en un lloc visible, amb informació sobre l'existència del Protocol, el nom de la persona referent, les formes de violència sobre les quals actuarà i els diferents mitjans previstos per informar de possibles casos, així com el circuit d'actuació definit en el Protocol.

Així mateix, és important fixar unes normes internes clares i sense excepcions per reduir les situacions de risc:

- **Codi ètic:** estableix els principis i valors que serveixen de referència perquè el personal de l'escola pugui exercir les seves funcions.
- **Codi de conducta:** defineix els comportaments que s'esperen de tot el personal d'una escola, dintre de la cultura del bon tracte i de la prevenció dels abusos i de l'assetjament sexual. Ajuda a aclarir conceptes i a descriure conductes de manera que no admetin ambigüitats.

Tots dos s'han d'elaborar de manera participativa entre tota la comunitat educativa.

2.2. VALORACIÓ DE RISCOS EN EL DESENVOLUPAMENT DE LES ACTIVITATS ARTÍSTIQUES I GUIA D'ACCIONS PREVENTIVES CONCRETES

Es poden establir mesures preventives concretes si s'analitzen i es tenen en compte les situacions potencials de risc que es poden donar en el marc del centre i de les seves activitats:

Activitat	Situació de risc potencial	Nivell de risc	Accions preventives
Classes individuals	Situació de relació individual i íntima en espais tancats. Hi pot haver risc si es genera una relació inadequada o es fa servir per aconseguir informació personal de l'infant.	Alt	Intentar que no es realitzin en espais totalment tancats i sense visió des de l'exterior (porta amb vidre o finestres).
Obsequis	Hi ha risc que es presentin favoritismes envers certs alumnes sense motiu.	Baix	Tractar tots els infants de la mateixa manera. Els regals han de ser pactats prèviament (per exemple, regals d'amic invisible). Afavorir els regals grupals per damunt dels individuals. Els regals (també en el cas que un professor o professora en rebí d'un alumne) s'han de lliurar a l'espai on es realitzen les activitats.
Activitats amb pernoctació	Es pot donar un apropament inapropiat.	Alt	Entendre el fet de dormir fora de casa com una activitat col·lectiva en la qual cada alumne ha de tenir el seu llit o el seu espai propi.

Fotos, vídeos i xarxes socials	Possibilitat d'amistat per xarxes socials entre un professor o professora, o un altre membre del personal del centre educatiu, i un adolescent o jove, o entre els mateixos grups d'iguals. Les xarxes donen possibilitats de comunicació i difusió infinites (xats, compartir imatges, compartir informació sobre la vida privada, etc.). El risc es genera si es fa un mal ús d'aquesta informació.	Alt	<p>Respectar els drets d'imatge i fer ús, sempre que sigui possible, de càmeres del centre educatiu.</p> <p>Evitar que els infants facin un ús personal dels seus telèfons a les escoles i plantejar-se l'ús de les xarxes com a eina de treball i difusió, no de contacte personal amb un adolescent o jove.</p> <p>Una bona prevenció també passa per educar en les xarxes socials i la intimitat.</p>
Trucades o whatsapps a adolescents	En els grups més consolidats i autogestionats, l'ús del telèfon com a eina de comunicació és habitual. Aquest contacte no s'ha de donar per parlar de temes no relacionats amb l'activitat.	Mig	<p>El contacte telefònic ha d'estar pactat prèviament o s'ha de fer servir per a temes relacionats amb l'activitat i el grup.</p> <p>Propiciar comunicacions grupals millor que comunicacions bilaterals.</p>
Vestidors	Possibilitat d'accedir al vestidor i d'obtenir-ne imatges per part de persones no acreditades.	Alt	S'ha de valorar com s'informa de l'entrada d'un docent o una docent al vestidor, i s'ha de comunicar que no s'hi poden fer fotos.

2.3. EL PAPER DELS EDUCADORS I EDUCADORES EN EL FOMENT DE LA CURA I EL BON TRACTE

El pas següent en la creació d'una cultura de centre respectuosa i amb tolerància zero enfront dels abusos i l'assetjament és instaurar una **cultura del bon tracte i de la cura de les persones**.

Ser ben tractats és un dret que tenim tots i, especialment, en el cas dels infants, aquest dret ha de ser respectat tant pels pares i mares com pel professorat i el conjunt de la comunitat.

Principis per al bon tracte envers l'alumnat per part de l'educador o educadora:

- Establir relacions afectives, d'acceptació incondicional, empatia, suport i respecte.
- Facilitar models de relació sans amb coherència educativa, marcant límits i alhora acceptant crítiques i postures divergents.
- Aportar suport i control, amb confiança en les possibilitats de cada individu i respecte cap a les diferències individuals.
- Fomentar relacions de confiança en les quals la comunicació sigui oberta. D'aquesta manera, l'alumne se sentirà confiat per explicar qualsevol actitud, comportament o comentari dels companys, d'altres educadors o d'adults que el molestin o el facin sentir incòmode.
- Controlar els comportaments mitjançant intervencions inductives consistentes i corregir el comportament inadequat amb mètodes o estratègies clars, raonables i respectuosos.
- Ensenyar les normes i les regles que modulen els comportaments dins de l'àmbit de l'educació artística des d'un marc de relacions afectuoses, recordades i reforçades de forma natural i quotidiana.
- Orientar les famílies cap a pautes educatives de coneixement i acceptació dels propis fills i filles.

3

TERCERA PART, DETECCIÓ I INTERVENCIÓ

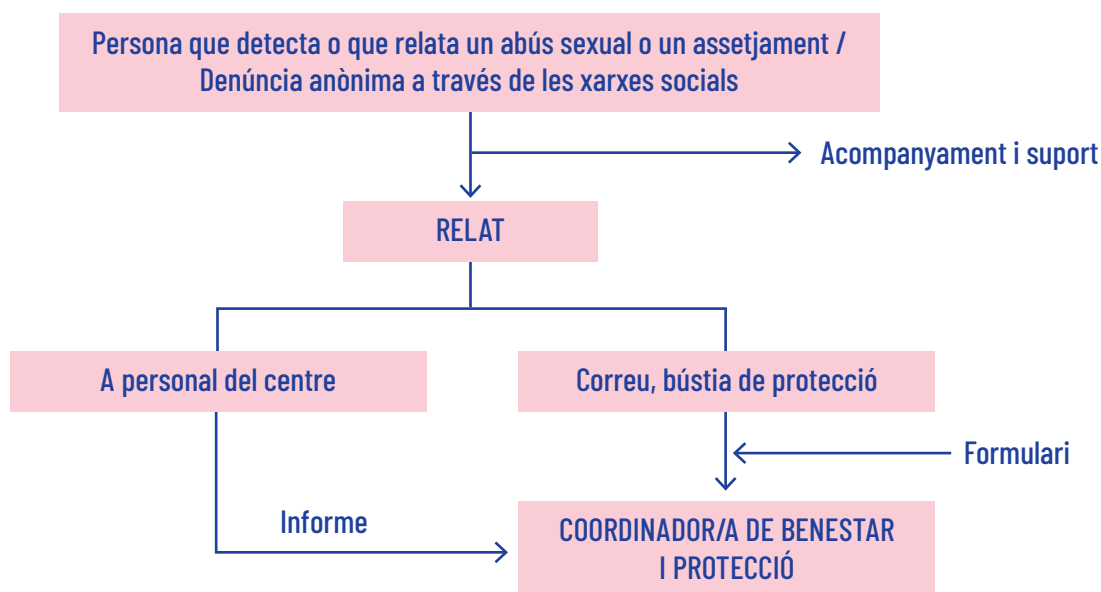

3.1. LA COMUNICACIÓ DEL CAS

Totes les persones que col·laboren en l'educació de l'alumnat de l'escola tenen l'obligació de protegir-los dels abusos sexuals i de l'assetjament. Això implica comunicar aquestes situacions, encara que només siguin sospites, seguint el circuit intern de comunicació. Cal assegurar-se que cap cas queda sense ser atès de la manera adequada.

La detecció d'una situació pot venir de diferents parts:

- **De la persona que ha patit la situació d'abús sexual o assetjament.**
Aquesta pot relatar la seva vivència de manera directa parlant amb un adult de referència, o bé fer servir els mitjans de comunicació que l'escola hagi establert per a aquest efecte.
- **D'una tercera persona que conegui el cas,** ja sigui un amic o amiga de la persona afectada o un professor o professora que hagi presenciat alguna conducta o hagi sentit alguna conversa que pugui fer pensar en una situació d'abús sexual o d'assetjament.
- **D'una informació anònima** o un comunicat que arribi a través dels mitjans de comunicació o a través de xarxes socials...

Per facilitar el relat de la situació d'abús sexual o assetjament per part de la víctima, el centre ha de crear la figura del **coordinador/a de benestar i protecció** —una persona de referència per rebre i escoltar aquests casos— **vegeu l'annex 2, pàg. 57** . També es pot posar a disposició de l'alumnat una **bústia electrònica**, és a dir, una adreça electrònica que gestionarà de manera confidencial, no anònima, el coordinador o coordinadora de benestar i protecció.

Així mateix, es pot incloure al lloc web de l'escola un formulari específic per explicar situacions d'abús sexual o assetjament, que es pot descarregar per qualsevol persona de l'escola i adjuntar al correu electrònic **vegeu l'annex 4, pàg. 60** .

Tenint en compte totes les precaucions envers aquests casos pel que fa a la discreció necessària i al dret de preservar la intimitat de les persones afectades, és important fer visibles tot tipus d'assetjaments i prendre mesures coherents amb la cultura del centre, basada en el bon tracte i en la tolerància zero davant de qualsevol tipus d'abús sexual, d'assetjament sexual o d'assetjament per raó de sexe, per orientació sexual o per identitat o expressió de gènere, per tal que aquests actes no quedin impunes i que hi hagi una resposta contundent per erradicar-los de les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts.

3.1.1. L'ESCOLTA ACTIVA

Quan una persona que ha patit un abús sexual o un assetjament relata el que ha viscut, és molt important que la persona que la rep sigui capaç de fer-li saber que té el seu suport, ja que està comprovat que el suport inicial pot ser un factor clau per a la recuperació de la víctima.

Respostes adequades i no adequades davant una revelació:

RESPOSTES ADEQUADES

- Creure la persona que ho explica
- Mantenir la calma
- Aclarir-li que el responsable és l'adult, la persona de més edat o, en tot cas, la persona que hagi exercit la violència
- Fer-li saber que se'n sortirà
- Assegurar-se que no ha patit lesions físiques
- Fer-li sentir orgull per haver-ho explicat
- Ajudar la víctima a acceptar els sentiments
- Expressar afecte
- Protegir

RESPOSTES INADEQUADES

- Negar l'abús
- Culpar la víctima
- Reaccionar amb alarma
- Posar l'accent en el nou estatus de persona abusada o persona assetjada
- Sobreprotegir la víctima

A vegades, la detecció es basa en una sospita i uns indicis, i no es té clar si la informació de què es disposa és suficient o conclouent. En aquests casos, es pot recórrer a l'aplicació de suport per a la presa de decisions o el Mòdul de Suport a la Gestió del Risc de la DGAIA¹⁹, un simulador d'accés lliure que permet valorar la situació i ajuda a prendre decisions.

3.1.2. SUPORT EMOCIONAL A LES PERSONES AFECTADES

Les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts han de ser espais protectors i segurs. Des del primer moment de la revelació dels fets, cal tractar les persones afectades amb **respecte i confidencialitat**.

Si la persona afectada necessita més suport emocional, l'escola ha de posar-se en contacte amb els serveis municipals que la puguin atendre, així com amb la seva família. Es pot contactar amb el Servei d'Intervenció Especialitzada en violència masclista, els centres de salut mental infantojuvenil o per a adults, els serveis socials o entitats socials que es dediquin a aquestes temàtiques.

En cas de derivació a serveis socials i a centres de suport, cal treballar de manera coordinada i tenir pautes comunes per tractar les persones afectades.

Si els professionals de l'escola necessiten assessorament i contenció emocional, es recomana buscar personal extern que pugui realitzar aquesta funció.

¹⁹ Aplicatiu de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA), a http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/proteccio_a_la_infancia_i_ladollescencia/maltractaments_dinfants_i_adolescents/registre_unificat_de_maltractaments_infantils_rumi

3.1.3. PRINCIPIS I GARANTIES

Davant la revelació o detecció d'un possible cas d'abús sexual o assetjament s'ha d'actuar tenint en compte aquests principis:

- **Principi de mínima intervenció necessària.** Les persones afectades que relatin una situació d'abús sexual o assetjament no han de ser entrevistades des de l'escola en cas de delictes. D'altra banda, si els fets explicats no són constitutius de delictes, les persones afectades no han de ser entrevistades per més d'una persona. En tot cas, cal evitar la victimització secundària²⁰.
- **Principi de discreció i confidencialitat.** La situació detectada no s'ha de difondre a tota l'escola, sinó que cal garantir la protecció de la intimitat de la persona afectada. Es recomana que, per preservar la confidencialitat, des del moment en què es conegui el cas, la persona o les persones responsables de la gestió assignin codis alfanumèrics identificatius tant a la persona suposadament assetjada com a la suposadament assetjadora, per tal de preservar-ne la identitat. Les dades resultants de la intervenció —l'informe o expedient— han de ser considerades d'alta confidencialitat i, per aquesta raó, s'han de seguir les normes sobre protecció de dades.
- **El principi de transparència.** Sens perjudici del principi de discreció, cal comunicar informació i oferir acompanyament a les persones afectades i a les seves famílies.
- **Diligència i celeritat.** La investigació i la resolució s'han de completar en el mínim temps possible, respectant-ne les garanties. Es recomana que la durada màxima de tot el procés sigui de vint dies laborables, ampliable, en cas necessari, a trenta.
- **Tracte just.** El procediment ha de garantir l'audiència imparcial i un tracte just a totes les persones implicades. Totes les persones que intervinguin en el procediment han d'actuar de bona fe en la recerca de la veritat i l'esclarament dels fets.
- **Protecció davant de possibles represàlies.** Totes les persones implicades en el procediment han de tenir garanties que no patiran discriminació ni represàlies per la participació en els processos de comunicació o denúncia d'una situació d'assetjament. En els expedients personals només s'han d'incorporar els resultats de les denúncies investigades i provades, que es mantindran a l'expedient durant els cinc anys següents a la data de la resolució de la denúncia.

²⁰ Segons Save the Children, «Les debilitats i errades del sistema jurídic repercuteixen en una revictimització del menor que ha patit abusos sexuals. La victimització primària és una conseqüència derivada del delictes. La persona sent que es vulnereu els seus drets com a persona i per això assumeix el rol de víctima. La victimització secundària (o revictimització) és la resposta que dona el sistema a una víctima. Aquesta resposta fa que la persona revisqui la situació traumàtica i torni a assumir el paper de víctima. Aquesta vegada no és només víctima d'un delictes, sinó també de la incomprensió del sistema». Save the Children, «Revictimización. ¿Qué es y qué sucede en el caso de los abusos a menores?», <https://www.savethechildren.es/actualidad/que-es-revictimizacion>.

- **Mesures preventives o cautelars.** Un cop interposada la queixa o denúncia, s'ha de separar la víctima del presumpte agressor, i modificar les condicions de l'ensenyament o de la prestació dels serveis.
- **Col.laboració.** Totes les persones que siguin citades en el transcurs de l'aplicació d'aquest procediment tenen el deure d'implicar-s'hi i de prestar la seva col.laboració.
- **Dret a la informació.** Totes les persones implicades tenen dret a la informació sobre el procediment, els drets i deures, quina fase s'està desenvolupant i, segons en qualitat de què hi participen (persones afectades, testimonis, persones denunciades), del resultat de les fases.

3.1.4. AGENTS CLAU DE LES ESCOLES PER ATENDRE ELS CASOS D'ABÚS SEXUAL I D'ASSETJAMENT

Per poder dur a terme les accions que es desprenen del coneixement d'una situació d'abús sexual o d'assetjament, cal que les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts comptin amb una estructura que permeti actuar seguint tots els principis explicats anteriorment.

Coordinació de benestar i de protecció

La Llei orgànica de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència (LOPIVI) **vegeu l'annex 2, pàg. 57** crea la figura del coordinador o coordinadora de benestar i protecció en els centres educatius²¹.

La persona que dedica part de la seva jornada laboral a aquesta funció té la formació necessària per seguir les indicacions d'aquest Protocol. El seu perfil ha de ser el d'una persona amb capacitat d'escoltar i de prendre decisions, que sap propiciar la confiança de l'alumnat per tal que pugui apropar-s'hi en cas necessari. Accedirà a aquesta funció de manera voluntària, en virtut de les seves capacitats i el seu interès per afrontar aquestes situacions. En cas que ningú s'hi presenti, serà la direcció del centre la que decidirà la persona indicada.

El coordinador o coordinadora de benestar i protecció es donarà a conèixer com a tal a tota la comunitat educativa i durà a terme accions proactives per tal que sigui reconegut com un referent en l'aplicació d'aquest Protocol.

²¹ Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència. Article 35. Coordinador o Coordinadora de benestar i protecció **vegeu l'annex 1, pàg. 51**

Les seves funcions en temes referents a casos d'abusos sexuals o d'assetjament es descriuen en la llei abans esmentada. Les principals són:

- Rebre les comunicacions del personal.
- Reunir-se amb la direcció per tal d'iniciar les actuacions protectores si fos necessari.
- Convocar la Comissió de Seguiment.
- Assegurar-se que s'informa les famílies de la incorporació d'aquest Protocol.
- Assessorar l'escola i donar-hi suport pel que fa a circuits, àmbit judicial, coordinacions amb serveis externs, etc.
- Tenir la informació necessària dels Serveis Socials del municipi i dels recursos d'atenció en casos de violència masclista i LGBTI-fòbia.
- Ajudar en la presa de decisions en casos d'indícis de situacions abusives o d'assetjament que puguin patir els alumnes.
- Acompanyar la direcció en el procés d'informació i notificació de les situacions d'abús sexual o d'assetjament.
- Consensuar la informació que es traspasa a les famílies en les situacions de crisi.
- Gestionar el flux d'informació amb l'exterior, especialment amb els mitjans de comunicació.
- Fer un seguiment dels casos notificats.
- Redactar un informe anual de les intervencions realitzades.
- Assegurar-se que les noves incorporacions reben el Protocol i signen l'acceptació.
- Fer propostes de formació sobre aquesta temàtica al personal docent, les famílies i l'alumnat.

Comissió de Seguiment

Ha d'estar integrada pel coordinador o coordinadora de benestar i protecció, i tres persones més, que decidirà l'escola (entre elles, algú de l'equip directiu), assegurant la paritat. La renovació de la Comissió de Seguiment es realitzarà a proposta de l'equip directiu, després d'un període de quatre anys, i es renovarà com a màxim el 50 % de la Comissió.

La Comissió es reunirà, com a mínim, un cop al llarg del curs escolar (preferentment, al llarg del primer trimestre). Les persones que la integren es convertiran en els referents per al Protocol.

Tindrà les funcions següents:

- Encarregar-se del seguiment, l'avaluació i la difusió del Protocol. Vetllar pel compliment i la plena efectivitat dels principis, les garanties, els drets i les obligacions establerts en el Protocol, valorar-ne l'efectivitat i incorporar-hi les novetats legislatives, si escau.
- Vetllar perquè tot el personal de l'escola estigui format i informat en referència a aquesta temàtica.
- Rebre comunicacions i notificacions de casos d'abús sexual o assetjament, acordar mesures cautelars i resoldre els procediments que es portin a terme segons el que s'estableix en el Protocol.
- Realitzar un informe anual dels casos notificats.
- Revisar la memòria del curs escolar anterior.
- Revisar els casos notificats i/o detectats.
- Avaluar el funcionament del circuit intern de comunicació.
- Pensar l'estratègia de recollida i emmagatzematge d'informació, tenint en compte la normativa vigent sobre la protecció de dades.
- Impulsar, juntament amb el coordinador o coordinadora de benestar i protecció, les accions preventives establertes en aquest document.
- Proporcionar assistència i assessorament a les persones que puguin estar patint una situació d'assetjament.
- Buscar assessorament extern, si fos necessari, tant per a qüestions de procediment com per a la contenció de la situació a nivell emocional.
- Proposar a la direcció sancions o l'obertura d'expedients disciplinaris, si escau.
- Activar recursos i equipaments de suport del municipi, si fos necessari. Demanar l'acompanyament dels seus serveis jurídics i recursos humans, o la col·laboració de Serveis Socials, si escau.

3.1.5. NOTIFICACIÓ

La notificació a les administracions públiques en els casos d'abusos sexuals i d'assetjament només és obligatòria quan les víctimes siguin menors d'edat, ja que en la nostra responsabilitat s'inclou la protecció del menor.

La LOPIVI²² regula l'**obligació de comunicació**²³ **en casos de violència que puguin estar vivint els infants i adolescents** que assisteixen a les escoles municipals de música, dansa i centres de les arts. La llei estableix un deure genèric, que afecta tota la ciutadania, de comunicar de manera immediata a l'autoritat competent l'existència d'indis de violència exercida sobre nens, nenes o adolescents. Aquest deure de comunicació és més exigent per a aquells col·lectius que, per raó del seu càrrec, professió, ofici o activitat, tenen encomanada l'assistència, la cura, l'ensenyament o la protecció de persones menors d'edat: personal qualificat dels centres sanitaris, centres escolars, centres d'esport i oci, i establiments en els quals resideixin habitualment nens, nenes o adolescents. En aquests supòsits, s'estableix l'obligació per part de les administracions públiques competents de facilitar mecanismes adequats de comunicació i intercanvi d'informació.

En tot cas, la llei garanteix la protecció i la seguretat de les persones que compleixen amb el seu deure de comunicació de situacions de violència, amb l'objectiu d'incentivar el compliment d'aquest deure.

També és important recordar l'**obligació d'informar les famílies**²⁴.

En cas que el relat d'un menor d'edat pugui ser constitutiu de delictes, s'ha d'obrir i posar en marxa el protocol extern, el Protocol d'ensenyament sobre maltractaments²⁵ o el d'assetjament entre iguals²⁶, per tal de notificar a les autoritats pertinents els fets coneguts. En aquelles situacions en què el relat d'un major d'edat pugui ser constitutiu de delictes, s'ha d'instar la víctima o la persona que ho hagi comunicat que sigui ella qui notifiqui aquest fet. També podrà fer-ho l'escola si té el consentiment de la persona adulta.

²² Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència, títol II, articles 15 a 20.

²³ En termes jurídics, el concepte de comunicació és sinònim de notificació. En aquest apartat es parlarà de comunicar els fets a les administracions públiques (notificar i, si fos necessari, denunciar).

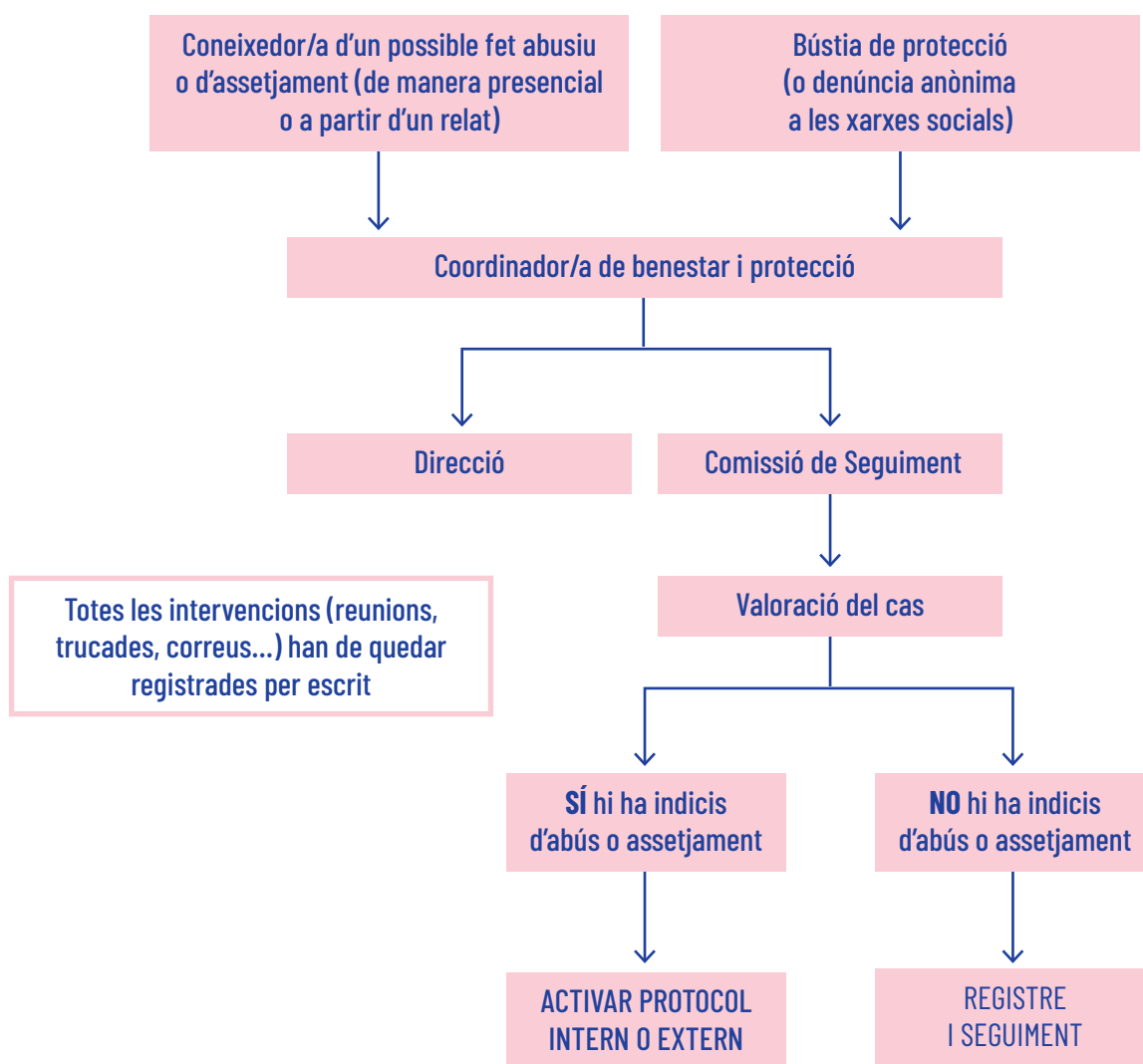
²⁴ La direcció del centre educatiu informarà la família de l'infant o adolescent de les actuacions que s'estiguin realitzant, d'acord amb l'apartat 9.2.3. del Protocol d'actuació entre els departaments de Treball, Afers Social i Famílies, i el d'Ensenyament, per a la prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu, de juliol de 2016.

²⁵ Protocol d'actuació entre els departaments de Treball, Afers Social i Famílies, i el d'Ensenyament, per a la prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu, de juliol de 2016.

²⁶ Protocol de prevenció, detecció i intervenció davant l'assetjament i el ciberassetjament entre iguals, de juliol de 2019. Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació. <http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/assetjament-ciberassetjament-entre-iguals/index.html>

En tots els casos d'abusos sexuals o d'assetjaments, s'ha d'iniciar el Protocol intern que estableix les normes d'actuació per a l'extinció de la conducta, les mesures que prendrà l'escola i la possible reparació.

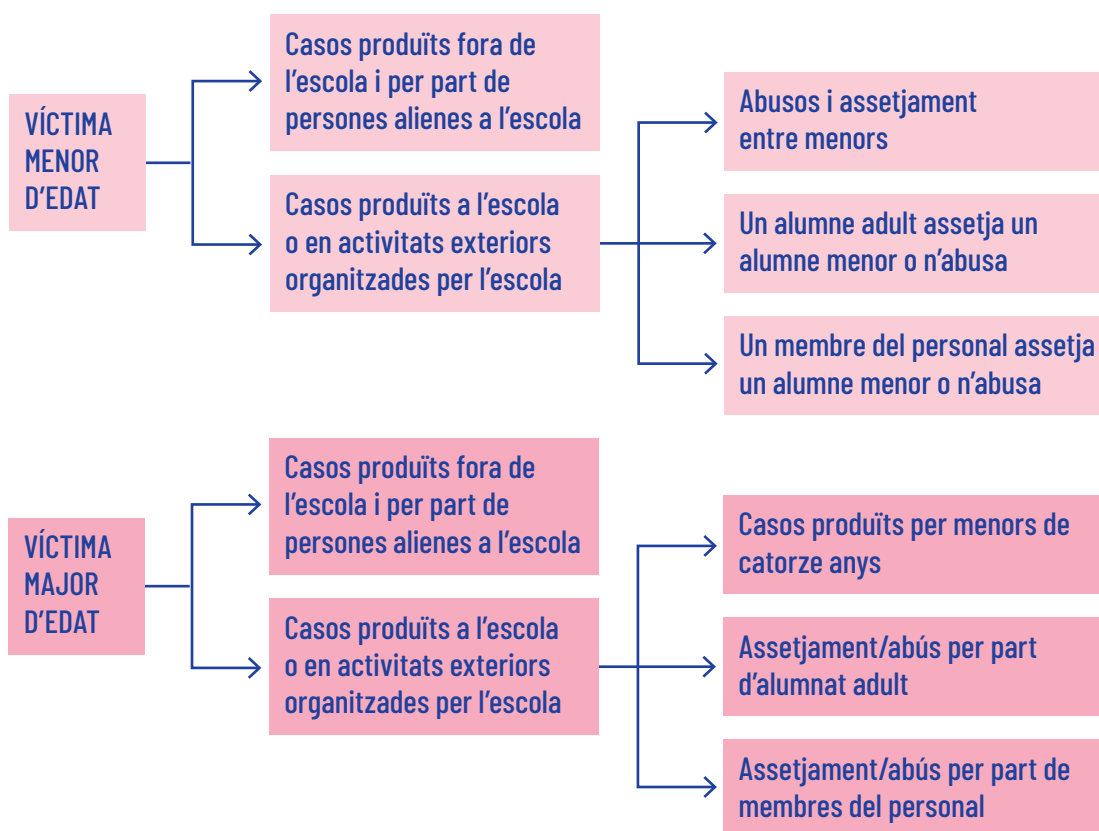
3.1.6. CIRCUIT INTERN D'INTERVENCIÓ I CASUÍSTICA

Les pautes a seguir en el procés d'intervenció en cada cas venen determinades per la diversa casuística que es pot donar segons l'edat de la víctima i de l'agressor, i segons que sigui alumnat o bé personal laboral/subcontractat/voluntariat.

També s'hi han inclòs **les situacions que es donen fora de l'escola** i que no estan relacionades amb cap activitat d'aquesta, **per tal de potenciar la funció educativa i de cura de les escoles, la seva dimensió comunitària i el seu caràcter municipal**, que permet activar els equipaments i serveis de suport existents al territori.

Causística

3.2. LA INTERVENCIÓ EN CASOS EN QUÈ LA VÍCTIMA ÉS MENOR D'EDAT

En els casos en què la víctima sigui una persona menor d'edat, se seguiran les directrius que marquen els protocols externs següents:

- Protocol de detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu, signat pels departaments d'Ensenyament i Benestar Social el juliol de 2016.
- Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya. Juliol 2017.
- Protocol de prevenció, detecció i intervenció davant l'assetjament i el ciberassetjament entre iguals. Juliol 2019.

En els supòsits d'assetjament, si es considera que el fet pot constituir un delictes d'odi, la denúncia la pot interposar una tercera persona, tot i que no és fàcil que aquestes conductes siguin considerades delictes d'odi perquè aquests es caracteritzen per ser conductes motivades per prejudicis contra una o diverses persones pel fet de pertànyer a un determinat grup social²⁷.

La denúncia és una simple comunicació a les autoritats competents, sense més intervenció en el procediment. A més de la denúncia, però, hi ha la possibilitat d'intervenir en un procediment judicial penal amb assistència lletrada. Ho pot fer la víctima o persona perjudicada pel delictes (acusació particular), o bé una persona física o jurídica no directament perjudicada pel delictes (acusació popular). L'acusació popular la poden presentar les institucions i té certes limitacions: hi ha d'haver un procediment penal iniciat, és a dir, una tercera persona o organisme no pot incoar un procediment penal i està obligada a pagar una fiança, que és retornada un cop finalitzat el judici oral²⁸. **No hi ha cap impediment legal perquè les escoles, els ajuntaments o la mateixa Diputació de Barcelona es personin com a acusació popular en un procediment penal, al marge de l'obligació de denunciar.**

²⁷ Article 510.1 del Codi Penal: «Els qui incitin a la discriminació, a l'odi o a la violència contra grups o associacions, per motius racistes, antisemites o altres motius referents a la ideologia, la religió o les creences, la situació familiar, la pertinença dels seus membres a una ètnia o raça, el seu origen nacional, el seu sexe, orientació sexual, malaltia o minusvalidesa, han de ser castigats amb pena de presó d'un a tres anys i multa de sis a dotze mesos».

²⁸ La legislació catalana, concretament l'article 45 de la Llei 5/08 per erradicar la violència masclista, preveu la possibilitat que la Generalitat es personi en les causes penals per violència masclista en el casos de mort o lesions greus de dones, amb recomanació que es compti amb el consentiment de la dona víctima o de la seva família.

3.2.1. DETECCIÓ D'UN CAS D'ABÚS O ASSETJAMENT QUE ES PRODUUEIX FORA DE L'ESCOLA I PER PART DE PERSONES ALIENES A AQUESTA

Quan es té coneixement d'una situació d'abús o assetjament d'un menor que pot ser constitutiva de delictes i que es produeix en l'àmbit familiar o en l'entorn de confiança, s'ha de comunicar a qualsevol d'aquestes entitats:

- Direcció General d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència (DGAIA)
- Fiscalia de Menors
- Telèfon Infància Respon (116 111) del Departament de Drets Socials

Si és evident que s'ha produït un abús sexual, la direcció de l'escola es posarà immediatament en contacte amb l'hospital de referència de la zona per tal de prendre les mesures que corresponguin i traslladar l'infant o adolescent al centre hospitalari. Cal comunicar aquesta contingència a les entitats abans esmentades i a la família.

Si la família és protectora, es pot deixar a les seves mans el fet de posar la situació en coneixement de l'administració judicial. L'escola pot acompanyar-la en el procés.

Si la família es nega a prendre decisions adreçades a la protecció dels infants i adolescents, la direcció de l'escola la informará igualment de la seva obligació de posar en coneixement de l'administració judicial els fets de què es coneixedora.

3.2.2. DETECCIÓ DINS DE L'ESCOLA O EN ACTIVITATS EXTERIORS ORGANITZADES PER L'ESCOLA

3.2.2.1. ABUSOS I ASSETJAMENT ENTRE MENORS

En el cas que la situació d'abús sexual s'hagués produït entre dos infants o adolescents, la part de notificació i d'atenció a la víctima seria la mateixa. Hi ha, però, una segona part, també molt important, que té a veure amb l'atenció que se li ha de donar a la persona infractora. En el moment en què qualsevol membre de la comunitat educativa és coneixedor d'un fet abusiu entre dos infants o adolescents, ha de posar aquest fet en coneixement al coordinador/a de benestar i protecció o a la Comissió de Seguiment del Protocol, que comunicarà a la direcció del centre perquè informi les famílies dels fets ocorreguts. La Comissió haurà d'engegar les actuacions que consideri oportunes, tenint en compte les normes internes i els drets i deures de l'alumnat.

Si les famílies no volen fer la notificació, se'ls informará que el centre té l'obligació de fer-ho, ja que és coneixedor d'un possible delictes, i obrirà el Protocol extern.

En aquest punt, és bàsic conèixer i reconèixer quines conductes són normals des d'un punt de vista evolutiu i quines són abusives. Per tant, queda clara la importància de la formació en el personal que treballa amb nens, nenes i adolescents.

Per poder intervenir amb el menor infractor, s'ha de notificar aquesta situació i, si és necessari, denunciar-la. **A partir dels catorze anys, un infant té responsabilitat penal,**²⁹ la qual cosa vol dir que, si la situació abusiva es produeix entre un menor i un major de catorze anys, se segueix el mateix circuit que amb un adult, i es pot interposar una denúncia a la policia, que la tramitarà i la passarà a la Fiscalia de Menors. A partir d'aquí, la denúncia seguirà el seu curs.

Quan l'autor sigui menor de catorze anys no se li exigirà responsabilitat penal davant dels fets, sinó que el Ministeri Fiscal el remetrà a l'entitat pública competent en matèria de protecció de menors per tal de valorar la seva situació i promoure, si escau, les mesures de protecció necessàries.

Per tant, per poder evitar la cronificació d'una conducta abusiva i que comportarà problemes legals en el futur, i poder donar atenció al menor infractor, és important que els fets abusius es notifiquin. D'aquesta manera, s'iniciarà un treball amb el menor per tal d'evitar futures situacions abusives.

La Comissió de Seguiment farà les entrevistes i recollirà la documentació per emetre un informe. Si es considera que no hi ha assetjament, es prendran mesures per reforçar la prevenció. Si en l'informe s'estableix que sí hi ha assetjament, es treballarà amb l'alumne o alumna que assetja i amb el que pateix l'assetjament, i es poden valorar mesures preventives i educatives entre els dos alumnes. També es treballarà amb el grup classe, si fos necessari, i amb les famílies.

Es registraran totes les accions i se'n farà un seguiment. Finalment es farà una avaluació de tot el procés seguit.

3.2.2.2. ABUSOS I ASSETJAMENT PER PART DE L'ALUMNAT ADULT

La informació arribarà al coordinador o coordinadora de benestar i protecció, que n'informarà la direcció i convocarà la Comissió de Seguiment.

Si la informació fa referència a un delicte, la intervenció és la mateixa que s'ha explicat en casos de persones de l'entorn de confiança. Cal informar la família del menor d'edat per tal que pugui emprendre les mesures legals que consideri oportunes. Per tant, totes les mesures explicades en els apartats anteriors tenen validesa, però tant si és un fet delictiu com si no ho és (per tant, en el cas d'altres tipus d'assetjaments), també s'han de prendre **mesures relatives a l'expedient educatiu.**

²⁹ Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors.

Una vegada que la informació del possible abús sexual o assetjament arriba a la Comissió de Seguiment, aquesta iniciarà el procediment següent:

- Obtenir la informació que necessiti per emetre un informe: informació documental, entrevistes a possibles testimonis... (ara bé, en cas d'abús sexual no s'entrevistarà l'infant o adolescent). S'hi dedicaran vint dies laborables, prorrogables a trenta.
- Si la resolució de l'informe és positiva, és a dir, si es verifica que hi ha assetjament, s'inicia la tramitació de l'expedient disciplinari, que pot incloure l'expulsió de l'escola.
- Tant si la resolució de l'informe és positiva com si és negativa, s'hauran de prendre mesures preventives educatives que afavoreixin la cultura de la cura i el bon tracte a l'escola.

3.2.2.3. ABUSOS I ASSETJAMENT PER PART DEL PERSONAL DE L'ESCOLA

La informació arribarà al coordinador o coordinadora de benestar i protecció, que n'informarà la direcció i convocarà la Comissió de Seguiment.

Si la informació fa referència a un delictes, la intervenció és la mateixa que s'ha explicat en els casos d'abusos a menors per part de persones adultes de l'entorn de confiança. Cal informar la família del menor d'edat per tal que pugui emprendre les mesures legals que consideri oportunes, i aplicar les mesures explicades en els apartats anteriors.

Ara bé, tant si es tracta d'un fet delictiu com si no (per tant, en cas de tota mena d'abusos i assetjaments), també s'han de prendre **mesures relatives a la relació laboral i de comunicació a la comunitat educativa**. Com a mínim, cal informar de l'obertura del Protocol, per detectar si hi ha més alumnes que puguin haver patit la mateixa situació.

Una vegada que la informació del possible abús sexual o assetjament arriba a la Comissió de Seguiment, aquesta iniciarà el circuit següent:

- Obtenir la informació que necessiti per emetre un informe: informació documental, entrevistes a possibles testimonis... (ara bé, en cas d'abús sexual no s'entrevistarà l'infant o adolescent). S'hi dedicaran vint dies laborables, prorrogables a trenta.
- Informar el departament de recursos humans de l'Ajuntament.
- Informar l'empresa responsable de la persona denunciada, si fos el cas.
- Apartar la persona denunciada de les activitats de l'escola, en cas que sigui una persona voluntària.

- Prendre mesures cautelars i/o preventives respecte de la persona denunciada segons el nivell de risc que hi pugui haver per a la persona assetjada. Aquestes mesures poden anar des del canvi d'activitat o apartar la persona de funcions docents fins a la suspensió de l'activitat docent.
- Si la resolució de l'informe és positiva, és a dir, si es verifica que hi ha assetjament, s'iniciarà la tramitació de l'expedient disciplinari en cas que es tracti de personal funcionari; si es tracta de personal laboral, s'ha de posar en coneixement de la Inspecció de Treball de Catalunya³⁰.
- Tant si la resolució de l'informe és positiva com si és negativa, s'hauran de prendre mesures preventives educatives que afavoreixin la cultura de la cura i el bon tracte a l'escola.
- Fixar reunions informatives amb les famílies dels infants afectats.

³⁰ Les actuacions de la Inspecció de Treball només són aplicables al personal laboral de les administracions públiques. Les conductes d'assetjament per relació funcional o estatutària estan excloses de la Inspecció de Treball.

3.3. LA INTERVENCIÓ EN CASOS EN QUÈ LA VÍCTIMA ÉS MAJOR D'EDAT

En els casos en què la víctima sigui una persona major d'edat se seguiran les directrius relatives a la normativa existent.

En els supòsits d'assetjament, si es considera que el fet pot constituir un delictes d'odi, la denúncia la pot interposar una tercera persona, tot i que no és fàcil que aquestes conductes siguin considerades delictes d'odi perquè aquests es caracteritzen per ser conductes motivades per prejudicis contra una o diverses persones, pel fet de pertànyer a un determinat grup social.

La denúncia és una simple comunicació a les autoritats competents, sense més intervenció en el procediment. A més de la denúncia, però, hi ha la possibilitat d'intervenir en un procediment judicial penal amb assistència lletrada, bé per part de la víctima o persona perjudicada pel delictes (acusació particular), o bé per part d'una persona física o jurídica no directament perjudicada pel delictes (acusació popular). L'acusació popular la poden presentar les institucions i té certes limitacions: hi ha d'haver un procediment penal iniciat, és a dir, una tercera persona o organisme no pot incoar un procediment penal i està obligada a pagar una fiança, que és retornada un cop finalitzat el judici oral. **No hi ha cap impediment legal perquè les escoles, els ajuntaments o la mateixa Diputació de Barcelona es personin com a acusació popular en un procediment penal, al marge de l'obligació de denunciar.**

3.3.1. DETECCIÓ D'UN ABÚS O ASSETJAMENT QUE ES PRODUÏX FORA DE L'ESCOLA I PER PART DE PERSONES ALIENES A AQUESTA

Si un alumne o alumna major d'edat relata una situació d'abús sexual o d'assetjament que està vivint fora de l'escola i per part de persones externes a aquesta, aquesta informació es farà saber al coordinador o coordinadora de benestar i protecció, que li proporcionarà informació de serveis municipals o d'altres tipus on pugui rebre assessorament o atenció.

3.3.2. DETECCIÓ DINS DE L'ESCOLA O EN ACTIVITATS EXTERIORS ORGANITZADES PER L'ESCOLA

3.3.2.1. CASOS PRODUÏTS PER MENORS DE CATORZE ANYS

La informació arribarà al coordinador o coordinadora de benestar i protecció, que n'informarà la direcció i convocarà la Comissió de Seguiment.

Si el fet és un delictes, els menors de catorze anys són inimputables, però s'ha d'informar els pares del menor d'edat dels fets i també iniciar el procediment per fer arribar aquesta informació a la Fiscalia i, al seu torn, a la DGAIA, que podrà oferir ajuda psicoterapèutica al menor.

Si la víctima forma part del personal de l'escola, s'activarà el Protocol de Recursos Humans de l'Ajuntament. També s'hauria d'obrir un expedient disciplinari al menor.

3.3.2.2. ABUSOS I ASSETJAMENT PER PART DE L'ALUMNAT ADULT

La informació arribarà a la Coordinació de benestar i protecció, que informarà a Direcció i convocarà la Comissió de seguiment.

Quan el fet que relata la persona major d'edat és constitutiu de delictes, s'aconsellarà a aquesta persona la interposició d'una denúncia en seu judicial. Aquests tipus de delictes només els pot denunciar la persona implicada o el seu representant legal.

Sigui un fet delictiu o no (per tant, en cas d'altres tipus d'assetjaments), també s'han de prendre mesures a nivell d'expedient educatiu.

Una vegada la informació del possible abús sexual o assetjament arriba a la Comissió de seguiment, se seguirà el següent circuit::

- Recavar la informació que necessiti per emetre un informe (informació documental, entrevistes a possibles testimonis...). S'hi dedicaran 20 dies laborables, prorrogables a 30 dies.
- Si la resolució de l'informe és positiu, és a dir, si es verifica que existeix assetjament, s'iniciarà la tramitació de l'expedient disciplinari que pot incloure l'expulsió de l'Escola.
- Tant si la resolució de l'informe és positiva com si és negativa, s'hauran de prendre mesures preventives educatives que afavoreixin la cultura de la cura i el bon tracte a l'escola.
- Si la víctima es personal de l'Escola, s'activarà el Protocol de Recursos Humans de l'Ajuntament.

3.3.2.3. ABUSOS I ASSETJAMENT PER PART DEL PERSONAL DE L'ESCOLA

La informació arribarà a la Coordinació de benestar i protecció, que informarà a Direcció i convocarà la Comissió de seguiment.

Quan el fet que relata la persona major d'edat és constitutiu de delictes, s'aconsellarà a aquesta persona la interposició d'una denúncia en seu judicial. Aquests tipus de delictes només els pot denunciar la persona implicada –o el seu representant legal.

Sigui un fet delictiu o no (per tant, en cas d'altres tipus d'assetjaments), també s'han de prendre **mesures a nivell de relació laboral i de comunicació a la comunitat educativa**. Com a mínim cal informar de l'obertura del Protocol, per si hi ha més alumnes que puguin haver patit la mateixa situació.

- Una vegada la informació del possible assetjament arriba a la Comissió de seguiment, se seguirà el següent circuit:
- Recavar la informació que necessiti per emetre un informe (informació documental, entrevistes a possibles testimonis...). S'hi dedicaran 20 dies laborables, prorrogables a 30 dies.
- Informar al departament de Recursos Humans responsable de la contractació del personal de l'escola i s'activarà el protocol intern.
- Informar a l'empresa responsable de la persona denunciada, si fos el cas.
- Apartar la persona denunciada de les activitats de l'escola, en cas que sigui una persona voluntària.
- Prendre mesures cautelars i/o preventives amb la persona denunciada segons el nivell de risc que pugui existir per a la persona assetjada. Aquestes mesures poden ser des del canvi d'activitat, a ser apartat de funcions docents i fins a suspensió de l'activitat docent.
- Si la resolució de l'informe és positiu, és a dir, si es verifica que existeix assetjament, s'iniciarà la tramitació de l'expedient disciplinari en cas que es tracti de personal funcionari, mentre que si es tracta de personal laboral es posarà en coneixement de la Inspecció de Treball.
- Tant si la resolució de l'informe és negativa com positiva, s'hauran de prendre mesures preventives i educatives que afavoreixen la cultura de la cura i el bon tracte a l'escola.

3.4. INTERVENCIÓ QUAN HI HA UNA DENÚNCIA ANÒNIMA A TRAVÉS DE LES XARXES

Si apareixen en xarxes socials denúncies anònimes sobre una situació d'abús sexual o d'assetjament amb personal de l'escola, el coordinador o coordinadora de benestar i protecció, conjuntament amb la direcció de l'escola, intentarà per tots els mitjans de què disposi posar-se en contacte amb la persona que denuncia, per tal d'oferir-li el suport i l'atenció que necessiti i, si es verifica la situació d'abús sexual o assetjament, començar les accions previstes en aquest Protocol.

És important passar de la denúncia anònima a conèixer quines són les persones implicades en els fets, ja que si no es té el nom de la persona afectada no es podrà iniciar cap mena de procediment.

Si el fet crea alarma social dintre de l'escola i hi ha comentaris i queixes a les aules, s'ha de passar per les diferents classes i explicar el que s'està fent al respecte. Cal donar a l'alumnat l'opció de donar el seu parer i escoltar totes les interpretacions dels fets perquè, d'aquesta manera, hi ha la possibilitat de recollir noves queixes i conèixer quin tipus de conductes es produïen a les aules.

Si els fets denunciats són antics i els relaten exalumnes, s'activarà el Protocol com en tots els casos explicats en què hi ha personal de l'escola implicat.

Se n'informarà al departament de Recursos Humans, responsable de la contractació del personal de l'escola.

3.5. LA COMUNICACIÓ EXTERNA

Davant d'una situació de crisi derivada d'un possible abús sexual o assetjament ocorregut a l'escola que generi **alarma social**, caldrà seguir un Protocol de comunicació específic:

1. L'equip directiu, juntament amb el coordinador o coordinadora de benestar i protecció i la Comissió de Seguiment, convocarà una reunió de claustre, en la qual s'informarà el personal de la situació en què es troba l'escola i es comunicarà que s'iniciaran les accions pertinents. Es demanarà que no busquin més informació i que no facin comentaris sobre aquest tema.
2. Juntament amb el departament de Recursos Humans, al qual ja s'haurà comunicat l'assumpte en els casos en què estigui implicat personal de l'escola, i al qual s'haurà demanat assessorament, es decidirà com se n'informarà els pares del nivell educatiu en el qual s'han produït els fets.
3. Es convocarà una reunió informativa amb les famílies o les persones adultes de l'escola. S'hi explicaran les accions dutes a terme i s'escoltaran les demandes de les famílies i de l'alumnat adult.
4. Es convocarà una reunió de contenció amb les famílies i l'alumnat adult, realitzada per una persona externa a l'escola, en cas necessari. A aquestes reunions hi assistirà l'equip directiu i el coordinador o coordinadora de benestar i protecció.
5. El professorat informarà els infants sobre l'estat de la qüestió, sense donar detalls ni de les accions ni dels fets ocorreguts.
6. Si la premsa se'n fa ressò, l'escola escollirà un portaveu i buscarà quina serà la millor manera de relacionar-se amb els mitjans (comunicat, intervenció...), assessorada per l'equip de comunicació de l'Ajuntament.

ANNEXOS

ANNEX 1. MARC NORMATIU

ÀMBIT DE LA INFÀNCIA

DOCUMENTACIÓ INTERNACIONAL

Convenció sobre els Drets de l'Infant. Un dels punts més rellevants d'aquesta convenció és que els infants deixen de ser objectes passius que necessiten cures i caritat per passar a ser considerats éssers humans amb un conjunt de drets.

Espanya va ratificar la Convenció el 1990 i, per tant, és d'obligat compliment per part del Govern espanyol, però la Convenció també defineix les obligacions i responsabilitats d'altres agents, com ara pares i mares, professorat, professionals de la salut, investigadors i els mateixos infants.

Per ajudar a la interpretació i aplicació dels drets de la infància segons la Convenció sobre els Drets de l'Infant, s'han redactat les Observacions Generals³¹, que connecten aquest marc de dret internacional amb realitats educatives, sanitàries, jurídiques i socials que concerneixen els infants i els adolescents.

Les observacions generals més rellevants en la protecció de la infància són:

- **Observació general núm. 12. Dret de l'infant a ser escoltat.** En aquesta observació general es plantegen dos aspectes molt importants en la protecció de la infància entesa de manera àmplia: d'una banda, s'estableix el dret a la participació, i de l'altra, s'estableix com s'ha d'escoltar la infància en processos d'investigació o judicials. Aquesta observació general posa les bases per a les bones pràctiques relatives a les entrevistes forenses o judicials i, per tant, és aplicable a la pràctica dels professionals que treballen amb infància i adolescència quan són receptors de revelacions de situacions de desprotecció.
- **Observació general núm. 13. Dret de l'infant a no ser objecte de cap tipus de violència.** Es remarca que tota forma de violència contra els infants és inacceptable, encara que sigui lleu. La freqüència, la gravetat del mal i la intenció de causar mal no són requisits previs de les definicions de violència. Així mateix, es reforça la idea que la violència cap a la infància també té un component de gènere.
- **Observació general núm. 14. Dret de l'infant al fet que el seu interès superior sigui una consideració primordial.** Aquest dret té una triple conceptualització.
 - a) Com a dret substantiu: el dret de l'infant al fet que el seu interès superior sigui una consideració primordial que s'avaluï i es tingui en compte quan es sospesin

³¹ <https://www.unicef.org/UNICEF-ObservacionesGeneralesDelComiteDeLosDerechosDelNino-WEB.pdf>

diferents interessos per prendre una decisió sobre una qüestió debatuda, i la garantia que aquest dret es posarà en pràctica sempre que s'hagi d'adoptar una decisió que afecti un nen, una nena o un adolescent. b) Com a principi jurídic interpretatiu fonamental: si una disposició jurídica admet més d'una interpretació, es triarà la interpretació que satisfaci de manera més efectiva l'interès superior de l'infant. c) Com a norma de procediment: sempre que s'hagi de prendre una decisió que afecti un infant en concret, un grup d'infants concret o els infants en general, el procés d'adopció de decisions haurà d'incloure una estimació de les possibles repercussions (positives o negatives) de la decisió en l'infant o els infants interessats.

Altres documents fonamentals per garantir la protecció dels drets dels infants són el Conveni per a la protecció dels infants contra l'explotació i l'abús sexual (conveni de Lanzarote)³² i el Conveni sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica (conveni d'Istanbul)³³.

DOCUMENTACIÓ ESTATAL

Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència (LOPIVI)³⁴

És primordial conèixer aquest text, ja que té repercussió directa en l'àmbit educatiu, com a gran agent protector de la infància. A l'efecte d'aquesta llei, s'entén per violència tota acció, omissió o tracte negligent que priva les persones menors d'edat dels seus drets i el seu benestar, que amenaça el seu desenvolupament físic, psíquic o social ordenat o hi interfereix, amb independència de la forma i el mitjà de comissió, inclosa la realitzada a través de les tecnologies de la informació i la comunicació, especialment la violència digital. En tot cas, s'entendrà per violència el maltractament físic, psicològic o emocional; els càstigs físics, humiliants o denigrants; el descuit o tracte negligent; les amenaces, injúries i calúmnies; l'explotació, les agressions i els abusos sexuals; la corrupció; l'assetjament escolar; l'assetjament sexual; el ciberassetjament; la violència de gènere; la mutilació genital; el tràfic d'éssers humans amb qualsevol fi; el matrimoni infantil; la pornografia no consentida o no sol·licitada; l'extorsió sexual, i la difusió pública de dades privades, així com la presència de qualsevol comportament violent en l'àmbit familiar.

Aspectes fonamentals:

- Fixa els drets dels nens, nenes i adolescents enfront de la violència: dret a la informació i l'assessorament, a l'atenció integral, a intervenir en el procediment judicial i a l'assistència jurídica gratuïta.

³² <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2010-17392>

³³ https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2014-5947

³⁴ https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2021-9347

- Estableix l'obligació de la comunicació de les situacions de violència. En aquest sentit, s'estableix un deure genèric, que afecta tota la ciutadania, de comunicar de manera immediata a l'autoritat competent l'existència d'indicis de violència exercida sobre nens, nenes o adolescents. Aquest deure de comunicació es configura d'una manera més exigent per a aquells col·lectius que, per raó del seu càrrec, professió, ofici o activitat, tenen encomanada l'assistència, la cura, l'ensenyament o la protecció de persones menors d'edat: personal qualificat dels centres sanitaris, centres escolars i centres d'esport i oci, i establiments en els quals resideixin habitualment nens, nenes o adolescents. En aquests supòsits, s'estableix l'obligació de les Administracions Públiques competents de facilitar mecanismes adequats de comunicació i intercanvi d'informació.
- Obliga a dotar els nens, nenes i adolescents dels mitjans necessaris i accessibles perquè siguin els mateixos nens, nenes i adolescents víctimes de violència o que hagin presenciat una situació de violència els que puguin comunicar la situació de manera segura i fàcil (per exemple, mitjançant el Telèfon de la Infància).
- Apunta el deure de comunicació de l'existència de continguts a Internet que constitueixin una forma de violència o abús sobre nens, nenes o adolescents, siguin o no constitutius de delictes, atès que l'àmbit d'Internet i les xarxes socials és especialment sensible a aquest efecte.
- Garanteix la protecció i la seguretat de les persones que compleixen amb el seu deure de comunicació de situacions de violència, amb l'objectiu d'incentivar el compliment d'aquest deure.
- En l'àmbit educatiu, de l'oci i de l'esport, s'estableix la necessitat de comptar amb protocols d'actuació davant d'indicis d'assetjament escolar, ciberassetjament, assetjament sexual, violència de gènere, suïcidi, autolesió i qualsevol altra forma de violència, i també comptar amb un coordinador o coordinadora de benestar i protecció als centres educatius o un delegat o delegada de protecció en el cas de l'oci i l'esport, una figura que ha d'assessorar i ajudar per al funcionament correcte d'aquests protocols.
- Marca l'exigència del requisit de no haver comès delictes contra la llibertat o indemnitat sexuals o de tràfic d'éssers humans per desenvolupar activitats que suposin contacte habitual amb persones menors d'edat. A fi d'ampliar la protecció, s'estén l'obligació d'acreditar aquest requisit a tots els treballadors per compte propi o per compte d'altri, tant del sector públic com del privat, així com als voluntaris.

- Regula de manera completa i sistemàtica la prova preconstituïda³⁵, i fixa els requisits necessaris per a la seva validesa. La prova preconstituïda és un instrument adequat per evitar la victimització secundària, particularment eficaç quan les víctimes són persones menors d'edat o persones amb discapacitat. Atenent la seva especial vulnerabilitat, s'estableix l'obligatorietat de la prova preconstituïda quan el testimoni sigui una persona menor de catorze anys o una persona amb discapacitat que necessita especial protecció.

DOCUMENTACIÓ AUTONÒMICA

Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. DOGC, 2 de juny de 2010, núm. 5641³⁶.

Protocols o guies d'actuació

- Protocol d'actuació entre els departaments de Treball, Assumptes Socials i Famílies, i el d'Ensenyament, de prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu de juliol de 2016³⁷.
- Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya, signat per acord de govern el 18 de juliol de 2017³⁸.
- Protocol de prevenció, detecció i intervenció en cas de conflicte greu amb l'alumnat, del Departament d'Ensenyament. Cal tenir-lo en compte en els casos de maltractament produït per un altre infant o adolescent³⁹.
- Protocol d'actuació amb menors de catorze anys en situacions de conflicte o comissió d'una infracció penal, signat pel Departament de Benestar Social i Família i el Departament d'Ensenyament. Cal aplicar-lo si la situació de violència és produïda per un menor de catorze anys, per tal de garantir una intervenció coordinada en situacions de conflictes, assetjament escolar o comissió d'una infracció penal denunciada en les quals estiguin implicats aquests menors⁴⁰.

³⁵ L'article 448 de la LECrim, en la reforma operada per la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes, i l'article 777 de la mateixa norma regulen la prova preconstituïda, que s'entén com aquella declaració testifical en fase d'instrucció quan es pot preveure la impossibilitat de testificar en l'acte del judici oral. El mateix art. 448 de la LECrim, en el seu tercer paràgraf, expressa que la declaració del testimoni menor «es podrà dur a terme evitant la confrontació visual d'aquest amb l'inculpat, utilitzant a aquest efecte qualsevol mitjà tècnic que faci possible la pràctica d'aquesta prova».

<http://cejfe.gencat.cat/web/.content/home/publicacions/guiaProvaPreconstituïda.pdf>

³⁶ <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/1/2010/05/27/14>

³⁷ <http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/maltractament-infantil-adolescent/index.html>

³⁸ https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicas/07infanciaiadolescencia/DEST_columna_dreta/documents/Protocol-Marc-Maltractament-IA.pdf

³⁹ <http://xtec.gencat.cat/web/.content/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/conflictes-greus/documents/protocol-conflictes-greus.pdf>

⁴⁰ <http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/conflicte-comissio-infraccio-penal/index.html>

ÀMBIT DE LES PERSONES ADULTES (MAJORS D'EDAT) I ÀMBIT LABORAL

DOCUMENTACIÓ INTERNACIONAL

- Recomanació General núm. 19 del Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona (CEDAW), publicada per les Nacions Unides, el 1992.
- Conveni contra la violència i l'assetjament al món laboral (C190), aprovat per la 108 Conferència Internacional del Treball de l'OIT (juny de 2019), complementat per la Recomanació sobre la violència i l'assetjament (núm. 206).
- Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica (conveni d'Istanbul), que va entrar en vigor el 2014. És un instrument de caràcter vinculant en l'àmbit europeu en matèria de violència contra les dones i violència domèstica. Aquest conveni contempla com a delictes totes les formes de violència contra la dona: la violència física, psicològica i sexual, inclosa la violació; la mutilació genital femenina; el matrimoni forçat; l'assetjament; l'avortament forçat, i l'esterilització forçada.

DOCUMENTACIÓ ESTATAL

Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.

El **Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere** de 2017 també fa referència a algunes mesures concretes relatives a l'assetjament sexual i a l'assetjament per raó de gènere:

mesura 92 (obligació d'implantar mesures i protocols contra l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de gènere en les empreses) i mesura 113 (de modificació de la redacció de l'article 184 del Codi Penal).

DOCUMENTACIÓ AUTONÒMICA

Llei 11/2014, de 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals. Aquesta llei es basa en el principi de coeducació, com una educació que potencia la igualtat d'oportunitats i l'eliminació de tota mena de discriminació per raó de sexe. D'acord amb aquest principi, les administracions de Catalunya han de vetllar perquè es respectin la diversitat afectiva i sexual, la identitat de gènere i els diferents models de família. Les administracions públiques han de garantir una formació adequada dels professionals de la salut, l'educació, el món laboral, els serveis socials, la justícia i els cossos de seguretat, l'esport i el lleure, i la comunicació per tal de promoure la igualtat de les persones LGBTI. Aquests professionals tenen el deure de denunciar una situació de risc o la sospita de discriminació o violència per motius d'orientació sexual, identitat o expressió de gènere.

Llei 19/2020, d'igualtat de tracte i no-discriminació. Aquesta llei ja es preveia en el moment de tramitar-se la Llei 11/2014 i cerca ser la llei general del dret antidiscriminatori català, ja que aborda transversalment tota mena de discriminacions (per motiu ètnicoracial, de gènere, d'orientació afectivosexual, etc.). Unifica els procediments antidiscriminatoris i LGTBI-fòbics en una única instància especialitzada, però té un caràcter supletori respecte de la Llei 11/2014. Això vol dir que, en primer lloc, sempre és aplicable la Llei 11/2014.

Llei 17/2020, de 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista. Serveix de marc pel que fa referència a una part de l'alumnat, ja que en el seu article 2 diu: «Les referències a les dones incloses en aquesta llei s'entén que inclouen les nenes i les adolescents, i, per tant, també les dones, nenes i adolescents transgènere». També és important perquè defineix els àmbits en què es pot trobar aquest tipus de violència; en l'article 5, punt vuitè, els especifica: «Violència en l'àmbit educatiu: qualsevol tipus de violència que es produeix en l'entorn educatiu entre els membres de la comunitat educativa. Es pot produir entre iguals, de major d'edat a menor d'edat o viceversa. Inclou l'assetjament, l'abús sexual i el maltractament físic, sexual, psíquic o emocional. Entre aquestes violències n'hi ha que es produeixen per raó de gènere o d'identitat sexual».

DOCUMENTACIÓ MUNICIPAL

Els ajuntaments, en general, disposen d'un mínim de tres instruments de promoció de la igualtat de gènere i d'abordatge de la violència masclista:

- Protocol de prevenció i actuació davant l'assetjament sexual, l'assetjament per raó de sexe, orientació, identitat o expressió de gènere en l'àmbit laboral.
- Pla local per a la igualtat de gènere i LGTBI. Inclou una línia d'actuació en l'àmbit de la coeducació, amb accions dirigides tant a l'educació reglada com a la no reglada, i un eix d'abordatge de la violència masclista i la LGTBI-fòbia.
- Protocol local d'abordatge de la violència masclista i la LGTBI-fòbia. Recull el circuit d'actuació local i els recursos de suport i atenció disponibles al territori.

ANNEX 2. DEFINICIÓ I FUNCIONS DE LA FIGURA DEL COORDINADOR/A DE BENESTAR I PROTECCIÓ

Article 35 de la Llei orgànica de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència (LOPIVI):

Article 35. Coordinador o Coordinadora de benestar i protecció.

1. Tots els centres educatius on cursin estudis persones menors d'edat, hauran de tenir un Coordinador o Coordinadora de benestar i protecció de l'alumnat, que actuarà sota la supervisió de la persona que ostenti la direcció o titularitat del centre.
2. Les Administracions educatives competents determinaran els requisits i funcions que ha d'exercir el Coordinador o Coordinadora de benestar i protecció. Així mateix, determinaran si aquestes funcions han de ser exercides per personal ja existent al centre escolar o per nou personal. **Les funcions encomanades al Coordinador o Coordinadora de benestar i protecció hauran de ser almenys les següents:**
 - a) Promoure plans de formació sobre prevenció, detecció precoç i protecció dels nens, nenes i adolescents, dirigits tant al personal que treballa als centres com a l'alumnat. Es prioritzaran els plans de formació dirigits al personal del centre que exerceixen com a tutors, així com aquells dirigits a l'alumnat destinats a l'adquisició per part d'aquest d'habilitats per detectar i respondre a situacions de violència. Així mateix, en coordinació amb les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes, haurà de promoure aquesta formació entre els progenitors i els qui exerceixen funcions de tutela, guarda o acolliment.
 - b) Coordinar, d'acord amb els protocols que aprovin les Administracions educatives, els casos que requereixin intervenció per part dels serveis socials competents, amb el deure d'informar les autoritats corresponents, si es considera necessari, i sens perjudici del deure de comunicació en els casos legalment previstos.
 - c) Promoure mesures que assegurin el màxim benestar per als nens, nenes i adolescents, així com la cultura del bon tracte a aquests.
 - d) Fomentar entre el personal del centre i l'alumnat la utilització de mètodes alternatius de resolució pacífica de conflictes.
 - e) Informar el personal del centre sobre els protocols en matèria de prevenció i protecció de qualsevol forma de violència existents a la seva localitat o comunitat autònoma.

-
- f) Fomentar el respecte a l'alumnat amb discapacitat o qualsevol altra circumstància d'especial vulnerabilitat o diversitat.
 - g) Col·laborar amb la direcció del centre educatiu en l'elaboració i avaluació del pla de convivència al qual es refereix l'article 31.
 - h) Promoure, en aquelles situacions que suposin un risc per a la seguretat de les persones menors d'edat, la comunicació immediata per part del centre educatiu a les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat.
 - i) Promoure, en aquelles situacions que puguin implicar un tractament il·lícit de dades de caràcter personal de les persones menors d'edat, la comunicació immediata per part del centre educatiu a l'Agència Espanyola de Protecció de Dades.
 - j) Fomentar que al centre educatiu es dugui a terme una alimentació saludable i nutritiva que permeti als nens, nenes i adolescents, especialment als més vulnerables, portar una dieta equilibrada.
3. El Coordinador o Coordinadora de benestar i protecció actuarà, en tot cas, amb respecte al que s'estableix en la normativa vigent en matèria de protecció de dades.

ANNEX 3. DOCUMENT D'ACCEPTACIÓ DEL PROTOCOL

A _____, el _____ de _____ de _____

En compliment del que s'estableix en el Protocol per a la detecció, prevenció i actuació davant l'abús sexual, l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe, orientació sexual, identitat i/o expressió de gènere a les Escoles Municipals de Música, Dansa i Centres de les Arts,

jo, _____

amb el DNI /NIE _____

i en funció de les meves responsabilitats com a:

docent

director/a

altres

signo aquest document com a comprovant d'haver llegit i de complir el que s'hi estableix.

Signants,

Interessat/ada

Responsable de l'escola....

Nom i cognoms

Nom i cognoms

DNI/NIE

DNI/NIE

En compliment de la Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència (LOPVI).

ANNEX 4. INFORME TIPUS DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ

Informe que realitza un docent o persona de l'escola que és coneixedora del fet.

Data:

Nom de la persona que redacta l'informe:

Funció dintre de l'escola:

Relat de la informació recollida:

La persona _____ com a _____ de l'escola

relata que _____

(S'ha de fer un relat tan objectiu com sigui possible i no diagnòstic. Només s'han de recollir els fets.)

Valoro que aquesta informació és rellevant i per aquesta raó la faig arribar al coordinador/a de benestar i protecció.

Signatura

Lloc i data

ANNEX 5. NOTIFICACIÓ DE SITUACIÓ DE RISC O DESEMPARAMENT DES DE LES ESCOLES⁴¹

Generalitat de Catalunya
Departament de Treball, Afers Socials i Famílies
Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència

Versió 2-17

FITXA DE NOTIFICACIÓ DE SITUACIÓ DE RISC O DESEMPARAMENT INFANTIL DES DELS CENTRES EDUCATIUS

Identificació del cas

Data de comunicació Feu clic aquí per escriure una data. **Comunicació dirigida a:** Trieu un element.

Gravetat de la situació de maltractament Lleu¹ Moderat² Greu²

Tipologia de maltractament: Físic Abús sexual Emocional/psicològic

Negligència/abandonament Altres: Feu clic aquí per escriure text.

Informació

Descripció de la situació detectada, antecedents i accions dutes des del coneixement dels fets:

Feu clic aquí per escriure text.

Persona menor d'edat presumptament víctima

Cognoms <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	Nom <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	Home ☐	Dona ☐	Data de naixement <small>Feu clic aquí per escriure una data.</small>
Domicili (carrer, plaça, número i porta) <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	C.P. <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	Municipi <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>		
Telèfon 1 <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	Telèfon 2 <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	e-mail <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>		
S'informa que té alguna discapacitat: Si ☐ No ☐				

Dades del Centre

Centre Educatiu <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	Nivell Educatiu <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>
Adreça (carrer, plaça i número) <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	C.P. <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>
Telèfon <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	Municipi <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>
Fax <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	e-mail <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>

Observacions i comentaris addicionals

Feu clic aquí per escriure text.

Relació de documentació annexada:

Feu clic aquí per escriure text.

Responsable de la notificació <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	Lloc <small>Feu clic aquí per escriure text.</small>	Data <small>Feu clic aquí per escriure una data.</small>
---	--	--

¹ La situació no és urgent ja que existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que es poden abordar en l'entorn idòneo-familiar de l'infant o de l'adolescent. Es pot contactar amb el suport i ajud dels Serveis Socials de la Zona on viu el menor d'edat que en fa la notificació.

² La situació és urgent perquè existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que posa en perill la integritat i el benestar de l'infant o l'adolescent. Cal dirigir la notificació a la DGAIÀ.

⁴¹ Document de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) que es descarrega a https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/proteccio_a_la_infancia_i_ladolescencia/maltractaments_dinfants_i_adolescents/comunicacio_de_maltractaments_dinfants_i_adolescents

ANNEX 6. CARTA DE COMUNICACIÓ I DENÚNCIA DE SITUACIÓ D'ABÚS SEXUAL O D'ASSETJAMENT

Document que es penja al lloc web i que s'adjunta al correu.

COMUNICACIÓ DELS FETS QUE MOTIVEN LA SOL·LICITUD D'INTERVENCIÓ DE LA COORDINACIÓ DE BENESTAR I PROTECCIÓ

SOLLICITANT

Nom i cognoms:

DNI:

Adreça postal:

Adreça electrònica:

Telèfon:

Vinculació amb l'escola:

DADES DE LA PERSONA RESPECTE A LA QUAL ES DEMANA LA INTERVENCIÓ

Nom i cognoms:

Vinculació amb l'escola:

EXPLICACIÓ DELS FETS QUE MOTIVEN LA SOL·LICITUD:

Expliqueu els fets que motiven aquesta sol·licitud i que voleu comunicar.

DOCUMENTACIÓ ADJUNTA (si escau)

Adjunteu, si escau, documentació que fonamenti la petició.

ALTRES CONSIDERACIONS

Feu constar qualsevol altra consideració que cregueu convenient.

Signatura:

Lloc i data

ANNEX 7. DOCUMENT DE COMUNICAT A LA FISCALIA

MODEL DE DOCUMENT DE COMUNICAT A LA FISCALIA

A l'atenció de la FISCALIA

Núm. fax Fiscalia: 935 549 220

DADES DEL / DE LA MENOR:

Nom:

Cognoms:

Data de naixement:

Adreça:

Amb qui viu:

Nom i cognoms del pare, mare o tutors legals:

SITUACIÓ DETECTADA:

Descripció dels fets que han motivat la comunicació per part del centre.

Cal indicar la temporalitat i la data de la detecció.

(Cal indicar quan s'han produït els fets i la data en què s'han detectat).

ACCIONS DUTES A TERME PEL CENTRE DES DEL CONEIXEMENT DEL CAS:

Amb qui i com us heu comunicat

CONEXEMENT DEL / DE LA MENOR I LA FAMÍLIA. ANTECEDENTS:

Si ja heu treballat amb la família prèviament, Comissió Social del centre, informació dels Serveis Socials...

DATA

SIGNATURA COORDINADOR/A

SEGELL DEL CENTRE

ANNEX 8. RECURSOS D'INTERÈS

En aquest apartat és important incloure els recursos de proximitat i de referència, tant públics com privats, que poden ser necessaris en la intervenció en casos d'abusos sexuals o d'assetjament sexual, en funció de la ubicació del centre. Cal completar la graella, doncs, amb els contactes i les adreces d'interès que corresponen a l'entorn de l'escola.

UNITAT FUNCIONAL D'ABUSOS A MENORS (UFAM) HOSPITAL DE SANT JOAN DE DÉU Tel. 932 532 113 ufam@sjdhospitalbarcelona.org	UNITAT DE PEDIATRIA SOCIAL HOSPITAL GERMANS TRIAS I PUJOL Tel. 932 186 864	HOSPITAL DE LA VALL D'HEBRON Tel. 667 300 655 equipemma@vhebron.net
ENTITATS PÚBLIQUES O PRIVADES D'ATENCIÓ A LES VÍCTIMES		
Entitats de referència en cada municipi		
SERVEIS SOCIALS DEL MUNICIPI		
Entitats de referència en cada municipi		
CENTRES DE SALUT DEL MUNICIPI O LA COMARCA		
Hospital de referència en cada municipi		A Barcelona, per a majors de setze anys: Hospital Clínic de Barcelona Servei d'Urgències C. Villarroel, 170 08036 Barcelona Tel. 932 275 400, ext. 2137
SERVEIS RELACIONATS AMB LA JUSTÍCIA		
FISCALIA DE MENORS Gran Via de les Corts Catalanes, 111 08075 Barcelona Tel.: 935 549 100 Fax: 935 549 220	OFICINA D'ATENCIÓ A LA VÍCTIMA DEL DELICTE Gran Via de les Corts Catalanes, 111 08075 Barcelona Tel. 935 548 700	
RECURSOS INSTITUCIONALS		
MOSSOS D'ESQUADRA 112	DGAIA INFÀNCIA RESPON (24 h, 365 dies) Tel. 116 111	UNITAT DE DETECCIÓ I PREVENCIÓ DEL MALTRACTAMENT INFANTIL (UDEPMI) Tel. 900 300 777
XARXA LOCAL D'ABORDATGE DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA I LA LGTBI-FÒBIA		
SIAD (Servei d'Informació i Atenció a les Dones) municipal o comarcal https://dones.gencat.cat/ca/ambits/atencio-a-les-dones/mapa_siad/	SIE (Servei d'Intervenció Especialitzada en violència masclista) del territori https://dones.gencat.cat/ca/ambits/atencio-a-les-dones/mapa_siad/	SAI (Servei d'Atenció Integral LGTBI) del territori https://drets-socials.gencat.cat/ca/ambits-tematics/lgbti/atencio-integral/xarxasai/

Protocol impulsat per l'Àrea d'Educació, Esports i Joventut en el marc de la Xarxa d'Escoles Municipals de Música i Arts, amb la col·laboració de l'Associació Catalana d'Escoles de Música i l'Àrea d'Igualtat i Sostenibilitat Social de la Diputació de Barcelona.

Direcció Tècnica

Mireia Daniel Pérez i Verònica Soler Soriano

Oficina de Planificació Educativa
Gerència de Serveis d'Educació
Àrea de Cultura, Educació i Esports
Diputació de Barcelona

Grup Motor

Pere Bayona Escat

Membre de la Junta Directiva de l'Associació Catalana d'Escoles de Música i director de l'Escola Municipal de Música d'Esplugues de Llobregat

Montserrat Guàrdia Torrents

Servei de Suport Municipal
Gerència de Serveis d'Educació
Àrea d'Educació, Esports i Joventut

Xavier Llobet Casas

Membre de la Junta Directiva de l'Associació Catalana d'Escoles de Música i director de l'Escola Municipal de Música de Berga

Ivet Oriols Vadell

Oficina de Polítiques d'Igualtat
Gerència de Serveis d'Igualtat i Ciutadania
Àrea d'Igualtat i Sostenibilitat Social

Rosa Rodríguez Malé

Membre de la Junta Directiva de l'Associació Catalana d'Escoles de Música i directora de l'Escola de Música i Arts del Lluçanès

Consultoria tècnica

Pilar Polo i Polo

Fundació Vicki Bernadet

Revisió jurídica

Marisa Fernández Gálvez

Associació Dones Juristes

Diputació
Barcelona

Àrea d'Educació,
Esports i Joventut

